

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**Selvitys hyvistä käytänteistä kirjoitustulkkien
työolosuhteiden parantamiseksi**

Eveliina Hannonen

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)

Toukokuu / 2014

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Viittomakielentulkin koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Eveliina Hannonen	Sivumäärä 39 ja 3 liitesivua
Työn nimi Selvitys hyvistä käytänteistä kirjoitustulkkien työolosuhteiden parantamiseksi	
Ohjaava(t) opettaja(t) Hanna-Kaisa Turja	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Kuuloliitto ry, Sirpa Laurén	
Tiivistelmä <p>Tässä opinnäytetyössä selvitettiin, millaisissa työolosuhteissa kirjoitustulkit tyypillisesti työskentelevät, mitä haasteita he kokevat työolosuhteisiinsa liittyen ja millaisia keinoja heillä on työolosuhteidensa parantamiseksi. Opinnäytetyön tilaajana oli Kuuloliitto. Tavoitteena oli saada tietoa kirjoitustulkkien työolosuhteista niiden kehittämiseksi.</p> <p>Tutkimus oli kvalitatiivinen eli laadullinen. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoituja teemahaastatteluja. Haastattelut tehtiin kuudelle kirjoitustulkille vuoden 2013 marraskuun ja vuoden 2014 tammikuun välillä.</p> <p>Kirjoitustulkkien työtilanteet ja työtekopaikat ovat hyvin vaihtelevia: kirjoitustulkit voivat työskennellä esimerkiksi juhlissa, kokouksissa ja matkoilla. Tulkkaus voi tapahtua istualtaan, liikkuen tai vaikkapa liikkuvassa ajoneuvossa. Opiskelutulkkaus on lähes ainoa säännöllinen jatkumo, jolloin kirjoitustulkin työpaikka ja työajat ovat lähestulkoon samanlaisia päivästä toiseen. Vaihtelevat työtilanteet ja työtekopaikat aiheuttavat haasteita tulkin ergonomialle.</p> <p>Työolosuhteisiin liittyvät haasteet ja keinot työolosuhteiden parantamiseksi on eroteltu fyysisiin ja psyykkisiin tekijöihin. Haasteina fyysisissä työolosuhteissa ovat tekniikkaan liittyvät ongelmat ja laitteiden kuljettaminen. Haastaviksi työympäristöiksi koettiin auditorioiden kaltaiset tilat, joissa työergonomiaan on hankala vaikuttaa itse. Haasteiksi koettiin myös työasennot, sijoittuminen ja kuunteluolosuhteet. Psyykkiset haasteet liittyivät kiireeseen, paritulkkaukseen ja työstä erkaantumiseen vapaa-ajalla.</p> <p>Keinoina fyysisten työolosuhteiden parantamiseksi tulkit pitivät hyviä työvälineitä, oikeaan paikkaan sijoittumista tulkkaustilanteessa sekä huomion kiinnittämistä työskentelyasentoihin. Terveydellisten ongelmien ennaltaehkäisyä suositeltiin säännöllistä liikuntaa. Psyykkisten työolosuhteiden parantamisessa pidettiin tärkeänä työyhteisön ja tulkkiparin tukea sekä oman tulkkausprosessin hallintaa. Haastatteluissa korostui myös tiedottamisen ja parityöskentelyn toimivuuden näkökulmat.</p> <p>Opinnäytetyön liitteenä on muistilista työn tuloksista poimituista asioista, joiden avulla kirjoitustulkit voivat parantaa työolosuhteitaan. Työtä voidaan hyödyntää jakamalla tietoa kirjoitustulkkien työolosuhteista ja heidän keinoistaan parantaa niitä. Lisäksi haastatteluissa on tuotu esille asioita, joita tulkkien mielestä pitäisi kehittää tulevaisuudessa työolosuhteiden parantamiseksi.</p>	
Asiasanat kirjoitustulkkaus, ergonomia, kuurot, viittomakieli	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Sign Language Interpretation

ABSTRACT

Author Eveliina Hannonen	Number of Pages 39 and 3 appendices
Title The report of good recourses to improve working conditions of the writing interpreters	
Supervisor(s) Hanna-Kaisa Turja	
Subscriber and/or Mentor the Finnish Federation of Hard of Hearing, Sirpa Laurén	
Abstract <p>The purpose of this Thesis was to examine the writing interpreters typical working conditions, what kind of challenges writing interpreters face in their work and what kind of solutions they have to improve their working conditions. The subscriber of the work is the Finnish Federation of Hard of Hearing. The objective was to find out information about the working conditions of writing interpreters to improve the field.</p> <p>The study was qualitative. The material was collected by six writing interpreters of the individual theme interviews. The interviews were made between November 2013 and January 214.</p> <p>The work situations and the places where writing interpreters do their work are often variable: a writing interpreter can be ordered, for example, for parties, meetings or journeys. Writing interpreters can do their work in a seated position, walking on or even in a moving vehicle. Educational interpretation is almost the only regular continuum, in a way that the working places and the working hours of writing interpreter are almost similar from day to day. The variable working situations and places pose challenges to the ergonomics of interpreters.</p> <p>The challenges in working conditions and recourses to improve them are separated to physical and mental factors. The challenges in physical working conditions are problems with technology and the transporting of equipment. Working places like auditoriums were considered challenging, because writing interpreters cannot affect the ergonomics. Posture, placement and listening conditions were also considered challenging. The interviewees considered lack of time, interpretation with pair and disengagement from the work during leisure time as mental challenges.</p> <p>Interpreters suggested that ways to improve the physical working conditions were good working equipment, finding a proper place to interpret and to paying attention to the working positions. To prevent health problems interpreters recommended regular exercise. Interpreters considered collegial support, a pair and the controlling of their own interpretation process as solutions to improve the mental working conditions. Interpreter attached great importance also to inform and good pair work.</p> <p>One of the appendices of the Thesis is a checklist of the things, which help writing interpreters to improve their working conditions. This Thesis can be used to share information about the writing interpreter`s working conditions and their solutions to improve them. In addition, the interpreters brought up matters to developed in the future to improve working conditions of writing interpreters.</p>	
Keywords writing interpreting, ergonomics, deaf people, sign language	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KIRJOITUSTULKKAUS JA ERGONOMIA	7
2.1 Kirjoitustulkin koulutus ja ammatti	7
2.2 Ergonomia käsitteenä	10
3 AIEMMAT TUTKIMUKSET	11
3.1 Tutkimuksia työhyvinvoinnista ja työolosuhteista	12
3.2 Tutkimuksia ergonomiasta ja ergonomiiaa parantavat menetelmät	13
4 TYÖN TOTEUTUS	14
4.1 Tutkimusmenetelmä	14
4.2 Aineistonkeruumenetelmä	15
4.3 Luotettavuus ja eettisyys	17
4.4 Haastateltavien joukko ja haastattelujen toteutus	18
4.5 Aineiston analysointi	20
5 TYÖN TULOKSET	20
5.1 Kirjoitustulkkien työolosuhteet	21
5.2 Haasteet kirjoitustulkkien työolosuhteissa	23
5.3 Keinoja kirjoitustulkkien työolosuhteiden parantamiseksi	26
6 POHDINTA	33
LÄHTEET	38
LIITTEET	40

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihe ”Selvitys hyvistä käytänteistä kirjoitustulkkien työolosuhteiden parantamiseksi” kumpusi erityisesti kiinnostuksestani kirjoitustulkkaukseen kohtaan. Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää, millaisissa työolosuhteissa kirjoitustulkit työskentelevät, millaisia haasteita heidän työolosuhteisiinsa liittyy ja millaisia keinoja heillä on työolosuhteiden parantamiseksi. Tavoitteenani on tehdä työelämälle hyödyllinen ja ajankohtainen tutkimus. Aiheesta ei ole aiemmin tehty tutkimuksia, mutta työelämässä vaikuttaisi kuitenkin olevan tarvetta tällaiselle tutkielmalle kirjoitustulkkausten yleistyessä koko ajan.

Kirjoitustulkkaukset tietokoneella on huonokuuloisten ja kuuroutuneiden eniten käyttämä tulkkauksen menetelmä. Sitä käytetään usein ryhmätilanteissa yleistulkkausena, mutta kirjoitustulkkausten käyttö myös henkilökohtaisen tulkkausten muotona on lisääntymässä, usein myös opiskelussa. (Lauren 2006, 205.) Opinnäytetyöni avulla kirjoitustulkit voivat saada keinoja työolosuhteidensa parantamiseksi ja samalla tietoisuus kirjoitustulkkien työolosuhteista ja niissä esiintyvistä haasteista lisääntyy. Lisäksi tästä opinnäytetyöstä voi olla hyötyä kirjoitustulkkausten opintoja suorittaville opiskelijoille sekä koulutusta antaville tahoille. Työn tilaajana on Kuuloliitto, jolle tieto kirjoitustulkkien työolosuhteista on tärkeää alan kehittämisen näkökulmasta.

Aluksi opinnäytetyössä määritellään työn keskeiset käsitteet, kirjoitustulkkaukset ja ergonomia. Kirjoitustulkkaukseen lähestytään koulutuksen, asiakasryhmän ja työolosuhteiden näkökulmasta. Tässä opinnäytetyössä pääpaino on fyysisessä työergonomiassa, mutta huomio kiinnittyy myös yleisesti kirjoitustulkin työolosuhteisiin, kuten työympäristöön ja työn kuormittavuuteen liittyviin seikkoihin sekä työhyvinvointiin siinä määrin, mitä aineistossa tulee ilmi. Työhyvinvoinnilla tarkoitetaan sitä, että työ on turvallista, terveellistä ja mielekästä. Hyvä ja motivoiva johtaminen, työyhteisön ilmapiiri ja työntekijöiden ammattitaito voivat lisätä työhyvinvointia. Työhyvinvointi vaikuttaa työssä jaksamiseen. Työntekijällä on suuri vastuu liittyen oman työkykynsä ja ammatillisen osaamisensa ylläpitämiseen. Hyvinvointia voidaan parantaa muun muassa kehittämällä työoloja ja ammatillista osaamista, työkykyä ylläpitävällä toiminnalla sekä työterveyshuollon avulla. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013.) Kirjoitustulkin työ-

sä on väistämättä läsnä myös tulkin henkinen jaksaminen; kiire ja työn vaativuus voivat vaikuttaa kirjoitustulkin työn laatuun ja ergonomiaan. Tutkimuskysymyksinä ovat:

1. Millaisissa fyysisissä työolosuhteissa kirjoitustulkit tyypillisesti työskentelevät?
2. Mitä työolosuhteisiin ja ergonomiaan liittyviä haasteita kirjoitustulkit ovat kohdanneet työssään?
3. Millaisia keinoja kirjoitustulkit käyttävät työolosuhteidensa parantamiseksi?

Teoreettisen viitekehyksen jälkeen perehdytään aiempiin tutkimuksiin työhyvinvoinnista, työolosuhteista ja ergonomiasta. Työn toteutus-luvussa esitellään tutkimusmenetelmä ja aineisto sekä analyysipolku. Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen. Aineisto kerättiin kuudelta kirjoitustulkilta puolistrukturoiduilla yksilöhaastatteluilla. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla. Työn tulokset on jaettu kolmeen teemaan ja niiden sisällä luokiteltu pienempiin osiin kahden ryhmän perusteella: fyysiset ja psyykkiset työolosuhteet. Teemat ovat tutkimuskysymysten mukaisesti kirjoitustulkki-en työolosuhteet, haasteet kirjoitustulkki-en työolosuhteissa sekä keinot kirjoitustulkki-en työolosuhteiden parantamiseksi. Pohdinnassa esitellään yhteenveto ja johtopäätökset peilaten toisiinsa rinnakkain fyysisiin ja psyykkisiin työolosuhteisiin liittyviä haasteita ja keinoja niiden parantamiseksi.

2 KIRJOITUSTULKKAUS JA ERGONOMIA

Kirjoitustulkki muuttaa puheen sekä puhetilanteeseen liittyvän muun kuultavissa olevan informaation samanaikaisesti luettavaksi tekstiksi. Kyseessä ei ole vain tekninen kielen siirto kanavasta toiseen, vaan tulkin on huomioitava puheen ja kirjoituksen erot, tiivistettävä sekä lisättävä tilanteeseen kuuluvaa olennaista tietoa. Kirjoitustulkkaus voidaan toteuttaa käsin kirjoittamalla, mutta useimmiten käytetään tietokonetta. Suuremmissa yleisötilaisuuksissa teksti heijastetaan videotykillä tai se voidaan näyttää television ruudulla. Henkilökohtaisessa tulkkauksessa asiakas lukee tekstiä tulkin käyttämän kannettavan tietokoneen monitorilta. Teksti tulee ruudulle kirjain kirjaimelta sitä mukaa kun sitä kirjoitetaan. Ruudun täytyessä teksti katoaa yläreunasta ja ruudun alaosaan tulee uutta tekstiä. (Tanhuamäki & Tiittula 2010, 191.)

Ergonomialla tarkoitetaan ihmisen ja toimintajärjestelmän vuorovaikutuksen tutkimista ja kehittämistä ihmisen hyvinvoinnin ja järjestelmän suorituskyvyn parantamiseksi. Ergonomian avulla työ, työvälaineet, työympäristö ja muu toimintajärjestelmä voidaan sopeuttaa vastaamaan ihmisen ominaisuuksia ja tarpeita. Ergonomian avulla voidaan myös parantaa ihmisten turvallisuutta, terveyttä ja hyvinvointia sekä järjestelmän tehokasta toimintaa. (Launis & Lehtelä 2011, 19.)

2.1 Kirjoitustulkin koulutus ja ammatti

Kirjoitustulkin koulutus kestää noin vuoden ja on laajuudeltaan 30 opintopistettä. Koulutus antaa valmiudet toimia kirjoitustulkkina niin huonokuuloisille ja kuuroutuneille kuin viittomakielisille kuuroille ja kuurosokeillekin. Se toteutetaan monimuoto-opetuksena. Koulutukseen pääsyn edellytyksenä on vähintään 6000 merkin lyöntinopeus puolta tuntia kohden sekä hyvä suomen kielen taito. Lisäksi vaaditaan selkeää suullista ilmaisua ja hyvää kuuloa. Näitä taitoja testataan koulutuksen alkuvaiheessa. Koulutukseen kuuluu kirjoitusnopeuden harjoittamisen lisäksi tiivistämisen ja tulkkaamisen opiskelu. Muita asiasisältöjä ovat muun muassa tulkkaamisen etiikka, tulkkauspalvelu ja opinnot puheen tuottamisesta kirjalliseen muotoon. Koulutuksen loppuksi järjestetään tulkkiereksterikoe, jossa kirjoitusnopeuden on oltava 9000 merkkiä puo-

lessa tunnissa. Kokeen läpäisseet pääsevät tulkkirekisteriin ja voivat toimia kirjoitustulkkeina. (Suomen kirjoitustulkit ry.)

Kirjoitustulkausta voidaan tarvita kuuroutuneen tai huonokuuloisen ja kuulevan välisen sekä kuulovammaisten keskinäisen viestinnän apuna. Myöhemmällä iällä kuuroutuneiden tai huonokuuloisten äidinkieli on suomi tai muu puhuttu kieli, eikä viittomakieli, kuten syntymäkuuroilla. (Tanhuamäki & Tiittula 2010, 191.) Laurénin (2006) mukaan kuuroutuneella tarkoitetaan henkilöä, joka on menettänyt kuulonsa aikuisena, puheen oppimisen jälkeen. Hän on oppinut esimerkiksi suomen kielen kuulonsa avulla ja puhuu sitä, muttei pysty vastaanottamaan viestiä kuulon avulla. Huonokuuloisella henkilöllä puolestaan on jonkinasteinen kuulonvajaus. Kuulovammaisella henkilöllä kuulonalenema paremmassa korvassa on 20–40 desibeliä ja vaikeasti kuulovammaisen kuulonalenema on yli 70 desibeliä. Suomessa on noin 750 000 kuulovammaista, joista vaikeasti huonokuuloisia on noin 10 000 ja kuuroutuneita 3000. (Tanhuamäki & Tiittula 2010, 191–192.)

Myös kuurosokeat voivat tarvita kirjoitustulkausta. Kirjoitustulkkia käyttävä kuurosokea voi olla kuuro, kuuroutunut tai huonokuuloinen ja lisäksi hänellä on vaikeasteinen näkövamma. Kuurosokealle asiakkaalle tulkkaukseen kuuluu myös kuvailu ja opastaminen. Luettavan tulkkeen ulkonäkö on muokattavissa yksilöllisesti asiakkaan tarpeiden mukaan: tulketta voi lukea esimerkiksi pistekirjoituksena tai kuunnella puhesyntetisaattorin lukemana. Kirjoitustulkki voi muunnella tarvittaessa myös näytön ominaisuuksia tai tekstin fontin kokoa. (Suomen kuurosokeat ry.)

Laurénin (2008) mukaan kirjoitustulkin on hahmotettava kokonaisuus, kun hän muokkaa tuotosta lähdetekstiin eli puheeseen verrattuna. Tulkin on siis prosessoitava aktiivisesti kuulemaansa ja myös tulkittava sitä niin, että hän voi tarpeen mukaan tiivistää alkuperäisen puheen viestiä ilman että sen sisältö muuttuu tai että jotain olennaista jäisi pois. (Tanhuamäki & Tiittula 2010, 206–207.)

Kirjoitustulkit käyttävät yleensä kymmensormijärjestelmää. Tuula Ahokiven mukaan kymmensormijärjestelmä on ergonomisempi tapa kirjoittaa jo siinä mielessä, ettei katsetta tarvitse kohdistaa vuorotellen monitoriin ja näppäimistöön. Samalla myös silmät rasittuvat vähemmän, sillä katseen kohdistusta ei tarvitse koko ajan vaihtaa.

(Hakala 2003.) Laurén (2006) korostaa, että tulkin on huolehdittava taukojen riittävydestä. Työ on fyysisesti raskasta, etenkin silloin, kun puhe on nopeaa ja työskentelyolosuhteet ovat ergonomisesti huonot. Tulkin väsyessä virheiden ja poistojen määrä kasvaa. Yli tunnin kestävässä tilaisuudessa tulisikin olla paikalla kaksi tulkkia. (Tanhuamäki & Tiittula 2010, 207.)

Kuuloliiton erityisasiantuntijan, Sirpa Laurénin (henkilökohtainen tiedonanto 14.4.2014) mukaan kirjoitustulkkausta voidaan käyttää kaikissa elämäntilanteissa, joissa tarvitaan tulkkausta. Kirjoitustulkki voi siten tulkata kokouksessa tai koulutuksessa, häissä, hautajaisissa, ristiäisissä, lääkärissä, röntgenissä, harrastuksissa sekä ulkona että sisätiloissa, teatterissa, kauppatilanteissa (esim. asuntoa ostettaessa), ulkomaan loma-, työ- tai opiskelumatkoilla, museoissa, kotioiloissa tv-ohjelmaa tai vieraiden kanssa rupattelua jne. Työtilanteet vaihtelevat pituudeltaan puolesta tunnista koko päivän kestävään ja saattavat jatkua vielä illalla tai yömyöhään. Toisaalta jonain päivänä saattaa olla useita lyhempiä työtilanteita, jolloin pitää matkustaa paikasta toiseen ja pakata ja virittää tulkkauslaitteet useamman kerran saman päivän aikana.

Kun työtilanteet vaihtelevat valtavan paljon, vaihtelevat myös tulkin työolosuhteet ja työskentelytilat. Tulkilla ei ole vakituista työtilaa, jonka voisi järjestää ergonomisesti optimaalisesti. Sen sijaan tulkki saattaa päivän aikana tehdä työtä useissa erilaisissa tiloissa, jotka ovat muiden kuin tulkin hallittavissa eikä tulkki aina pysty vaikuttamaan työskentelytilansa olosuhteisiin. Tulkin työtilassa saattaa olla heikko kuuluvuus, puhujan esitystä ei näy, työvälleineille ei ole sopivaa pöytää tai hyvää työtuolia ei ole saatavilla. Kun ergonomia ei ole kunnossa, voi pitkä työpäivä tai useamman päivän huono työasento rasittaa fyysisesti hyvinkin paljon. (S. Laurén, henkilökohtainen tiedonanto 14.4.2014.)

Tulkatessaan liikkeellä, esimerkiksi museokierroksen aikana, kirjoitustulkki voi käyttää apunaan valjaita helpottamaan työskentelyään. Valjailla tarkoitetaan mukana kannettavaa telinettä, johon kannettava tietokone ja näppäimistö voidaan sijoittaa. Valjaat kiinnitetään tulkin selkään ja tietokone on telineessä vatsan yläpuolella. Jos

valjastulkki työskentelee yksin, on hänellä mukanaan kannettava tietokone ja näppäimistö. Jos tulkkeja on kaksi, toinen heistä kantaa tietokonetta ja toisella, kirjoitusvuorossa olevalla tulkilla on valjaissa erillinen näppäimistö. (Kuulokynnys.)

2.2 Ergonomia käsitteenä

Ergonomia nähdään nykyisin laajasti niin ajattelutapana, soveltavana tutkimusalueena kuin käytännön toimintanakin. Se näkyy suunnittelun periaatteina ja ohjeina sekä suunnittelumenetelminä ja kehittämistapoina, joiden tarkoituksena on muokata järjestelmät, laitteet, työtehtävät, työjärjestelyt ja ympäristöt käyttäjilleen sopiviksi. Ergonomia on siis tekniikan ja toiminnan sovittamista ihmisille. (Launis & Lehtelä 2011, 19.)

Ergonomia voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen: fyysiseen, kognitiiviseen ja organisatoriseen ergonomiaan. Fyysisen ergonomian painopiste on fyysisen toiminnan sopeuttamisessa ihmisen anatomisten ja fysiologisten ominaisuuksien mukaisiksi. Tämä näkyy käytännössä työympäristön, työpisteiden, työvälineiden ja –menetelmien suunnittelussa. Kognitiivisessa ergonomiassa keskitytään järjestelmien ja niiden käyttöliittymien sopeuttamiseen vastaamaan ihmisen tiedonkäsittelyn ominaispiirteitä. Siihen liittyy esimerkiksi näyttöjen ja ohjaimien sekä tiedon esittämistapojen suunnittelu. Organisatorisella ergonomialla taas tarkoitetaan teknisen ja sosiaalisen järjestelmän yhteensovittamista. Organisatorinen ergonomia korostuu muun muassa työprosessien, henkilöstön ja työaikajärjestelyiden suunnittelussa. Lisäksi siihen kuuluu tuotannon ja palveluiden kehittäminen. (Työterveyslaitos 2013.)

Hyvän työpisteen suunnittelun tavoitteena on työtehtävää tukeva ja kaikille työntekijöille sopiva, turvallinen, terveellinen sekä toimiva työpiste. Työasennon on oltava tasapainoinen ja hyvin tuettu ja sitä voi vaihdella vapaasti. Työpisteessä voi liikkua vapaasti ja perusasentoa, istuen tai seisten, voi vaihdella. Työntekijöiden mitat ja mittojen erot on huomioitava esimerkiksi istuimen ja pöydän säädettävyydessä. Lisäksi ympäristötekijöiden, kuten valaistuksen, lämpötilan ja ääniympäristön, on oltava ih-

miselle sopivat ja niin ikään työtehtävän vaatimusten mukaisia. (Launis & Lehtelä 2011, 25.)

Työturvallisuuslaissa (738/2002) esiintyy työtä ja työolosuhteita koskevia säädöksiä liittyen ergonomiaan sekä fyysiseen, henkiseen ja sosiaaliseen kuormittavuuteen. Työturvallisuuslain 24 §:n 1 momentin mukaan työpiste ja työvälineet on mitoitettava työn luonne huomioiden ergonomisesti asianmukaisella tavalla. Työntekijällä on oltava riittävästi tilaa työn tekemiseen ja mahdollisuus työasentojen vaihtamiseen. Lisäksi työtä tulisi tarvittaessa keventää apuvälineillä.

Kirjoitustulkit työskentelevät päättteen ääressä, joten tietokone on kirjoitustulkin perustyöväline. Toivosen (2007, 65–66) mukaan tietokoneiden näppäimistöt noudattavat tyypillisesti qwerty-asettelua. Nimi tulee näppäimistön ylimmän rivin kuudesta ensimmäisestä näppäimestä. Qwerty-asetteluun liittyy fyysiseen kuormittumiseen johtavia ongelmia: toiset sormet kuormittuvat toisia enemmän, eivätkä useimmiten käytetyt merkit ole perusrivillä, joten sormia joutuu liikuttelemaan paljon eri riveille. Qwerty-asettelun ongelmia on pyritty vähentämään vaihtoehtoisilla näppäinjärjestelyillä, tosin haasteena käyttäjälle on tuolloin uusien näppäinjärjestelyjen vaatima opettelu-aika.

3 AIEMMAT TUTKIMUKSET

Kirjoitustulkkauksen työergonomiasta ei ole olemassa aiempaa tutkimustietoa. Sen sijaan ergonomia on käsitteenä laaja ja sitä on tutkittu monien eri alojen kautta. Tässä opinnäytetyössä keskitytään ergonomiaan liittyviin tutkimuksiin lähinnä istuma- ja konekirjoitustyön ergonomian näkökulmasta. Lisäksi tietoperustaa on kartoitettu viitotomakielialaan ja työhyvinvointiin sekä työolosuhteisiin liittyvien tutkimusten näkökulmasta.

3.1 Tutkimuksia työhyvinvoinnista ja työolosuhteista

Viittomakielentulkkiin työhyvinvointiin liittyen on tehty joitakin aiempia tutkimuksia. Merja Rinne (2003, 55, 60) on selvittänyt aikuiskasvatustieteen proseminaaritutkielmassaan viittomakielentulkkiin työssään kokemia ongelmia ja koettua koulutustarvetta. Tutkimuksessa kävi ilmi, että viittomakielentulkit kokivat pulmallisiksi työolosuhteisiin liittyvät kokonaisuudet, kuten muun muassa kiireen, huonot työskentelyolosuhteet, väsymyksen sekä liian vähäisen ajan taukoihin ja työn fyysiset rasittavuudet. Tulkit pitivät tarkoituksenmukaisuuden kannalta ajateltuna tärkeänä oman työkyvyn ja jaksamisen kehittämistä sekä ergonomiaa.

Pigga-Maiju Pakkalan (2013) viittomakielialan tulkkitoiminnan YAMK- opinnäytetyössä selvitettiin Viittomakielialan Osuuskunta Vian kuukausipalkkaisten tulkkiin työhyvinvoinnin tekijöitä ja sitä, miten työntekijä itse pystyy aktiivisesti edistämään omaa ja työyhteisön hyvinvointia. Tutkimuksen aineistoa kerättiin kyselylomakkeilla, Vian työhyvinvoinnin interventtioiden mittareilla, kehityskeskusteluiden motivaatiokartoituksella sekä kahdella fiilismittauksella. Tulkit kokevat työhyvinvoinnin voimavaroiksi työyhteisön ja toisten tukemisen. Työntekijät arvostavat työnantajan joustavuutta ja heillä on tulosten mukaan myös halu kehittää omaa toimintaansa.

Kuulonhuoltoliitto ry (nykyään Kuuloliitto) toteutti vuosina 2001–2003 kyselyn asiakkaiden mielipiteistä ja toiveista liittyen tulkkipalveluun. Kysely toteutettiin osana Viittomakielentulkkiin työelämä -projektia. Kirjoitustulkkauksen osalta toivottiin muun muassa kirjoitusnopeuden lisäämistä ja kirjoitusvirheiden vähentämistä. Lisäksi moni asiakas koki tulkin hyvien työskentelyolosuhteiden lisäävän turvallisuutta tulkkaustilanteissa. (Lauren 2003, 29, 37.)

Reeta Ahoilta ja Katja Honkaselkä (2012) ovat käsitelleet YAMK -opinnäytetyössään viittomakielentulkkiin tulkkaustilanteisiin liittyviä ongelmia ja niiden ratkaisuja. Yhtenä teemana tutkimuksessa oli työympäristöön liittyvät haasteet. Tulkit kokivat työympäristöön liittyvinä ongelmina muun muassa kuulemisen ongelmat ja tulkin roolin epäselvyyden tilanteessa oleville osapuolille. Opinnäytetyössä kehitetyissä toimintaohjeissa tuli esille, että tulkkiin on hyvä esittäytyä järjestäjätaholle. Tulkin sijoittumisessa kannattaa huomioida äänentoistolaitteiden sijainti. Tulkki voi sijoittautua niin, että

hän näkee tarvittaessa puhujan huulion, etenkin, jos ääni on hiljainen. Tulkkaamisesta voi mainita yleisesti ennen tilaisuuden alkua, siten voi mahdollisesti välttää osallistujien päällekkäin puhumisen. Toimintaohjeena on myös, että tulkki selventää tulkkaustilanteissa kolmansille osapuolille työnkuvaansa ja tulkin roolia tulkkaustilanteissa. (Ahosilta & Honkaselkä 2012, 49, 55–56.)

3.2 Tutkimuksia ergonomiasta ja ergonomiiaa parantavat menetelmät

Työterveyslaitos on kiinnittänyt huomiota istuma- ja toimistotyöhön liittyvään ergonomiaan ja sen parantamiseen. Se on koonnut Internetiin asiantuntijapaneelin luoman sivuston, jolla esitellään ergonomiaratkaisuja näppäimistön säätöön ja hiiren käyttöön liittyen. (Työterveyslaitos 2011.) Työterveyslaitos on kehittänyt päätetyöpaikkojen ergonomiatalkoot -nimisen ergonomian kehittämisen työvälineen. Sen avulla arvioidaan työpisteen sijaintia, säätämistä ja tauotusta. Korjauksiin pyritään välittömästi. Menetelmä on tarkoitettu niin työntekijöille kuin työterveyshuolto- ja työsuojeluhenkilöstöllekin. Menetelmää on jaettu ja koulutettu vuosia työpaikoilla ja sitä on kehitetty jatkuvasti kentältä saadun palautteen perusteella. (Työterveyslaitos 2002, 30.)

Lisäksi Työterveyslaitos ja työsuojeluhallinto ovat kehittäneet yhteistyössä Näppärämenetelmän. Näppärämenetelmä on näyttöpäätetyön ergonomian ja työympäristön työturvallisuuden mittari, jossa arviointikeinoina ovat työolojen havainnointi ja haastattelu. Työpaikan terveellisyys- ja turvallisuustaso on määriteltävissä indeksillä, eli prosenttiluvulla 0-100 välillä. Tuloksista voidaan nähdä selvästi, mitkä asiat ovat kunnossa ja mitkä kohdat vaativat parantamista tuloksesta saadun prosenttiluvun perusteella. Esimerkiksi tulos 70 % tarkoittaa, että se määrä selvitetystä asioista on kunnossa. (Työterveyslaitos 2002, 3-4.)

Saksassa on tehty kirjallisuuskatsaus tietoteknologian syöttölaitteiden (kuten näppäimistö) ergonomisista vaatimuksista. Erilaisten syöttölaitteiden käytön lisääntyessä myös yläraajojen tuki- ja liikuntaelinvaiat ovat yleistyneet. Kirjallisuuskatsauksen tuloksena syntyi ergonomian arviointiperusteiden kriteeristö, jonka avulla voidaan

arvioida riskitekijöitä ja parantaa ergonomiaa tietoteknisessä työssä. (Hoehne-Hueckenstaedt, Keller Chandra, Ellegast & Schäfer 2007, 415, 418.)

4 TYÖN TOTEUTUS

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen. Käytin aineistonkeruumenetelmänä puoli-strukturoitua teemahaastattelua. Tässä luvussa tarkastellaan tutkimusmenetelmän ja aineistonkeruumenetelmän lisäksi opinnäytetyön luotettavuutta ja eettisyyttä.

4.1 Tutkimusmenetelmä

Kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, jolloin aineisto kootaan todellisissa tilanteissa. Tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittavien kanssa kuin mittausvälineisiin. Aineiston hankinnan menetit ovat usein sellaisia, joissa tutkittavan näkökulmat tulevat esille. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2004, 155.) Pertti Alasuutari (2011, 51) kuvailee laadullisen tutkimuksen vaiheita ilmauksilla ”arvoituksen ratkaiseminen” ja ”havaintojen tuottaminen”. Tutkimuksen alussa on pyrittävä niin sanottuun ymmärrettävään selittämiseen, jolloin viitataan muihin tutkimuksiin ja teoreettisiin viitekehyksiin. Työn edetessä havaintoja on pelkistettävä keskittymällä olennaiseen tietoon ja yhdistämällä raakahavaintoja.

Valitsin tutkimusmenetelmäksi laadullisen tutkimuksen, koska tarkoitukseni on tutkia subjektiivisia kokemuksia todellisesta elämästä, eikä määrällistä tietoa. Määrällisen tutkimusmenetelmän käyttäminen saattaisi jättää tämän tutkielman tulokset pinto-oliksi, sillä vastauksia ei voisi tarkentaa eikä niihin voisi palata myöhemmin.

4.2 Aineistonkeruumenetelmä

Valitsin aineistonkeruumenetelmäksi puolistrukturoidun teemahaastattelun. Haastattelun etuna voidaan nähdä muun muassa se, että ihminen nähdään tutkimustilanteessa subjektina (Hirsjärvi ym. 2004, 194). Haastattelun etuna on myös joustavuus; se, että haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä, selventää ilmausten sanamuotoa ja käydä keskustelua (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Haastattelua voidaan luonnehtia keskusteluksi, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja hänen ehdoillaan, mutta jossa tutkija pyrkii vuorovaikutuksessa saamaan selville haastateltavilta häntä kiinnostavat asiat. Viime vuosina on siirrytty perinteisestä kysymys-vastaus- haastattelutilanteesta keskustelunomaisempiin haastattelutilanteisiin. (Eskola & Vastamäki 2001, 24.)

Kvalitatiiviselle aineistolle ominaista on sen ilmaisullinen rikkaus, moniulotteisuus ja kompleksisuus. Aineiston tuottamisen tilanteet voivat olla nimenomaan tutkimusta varten järjestettyjä, mutta ne dokumentoidaan mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Esimerkiksi haastattelussa muistiin merkitään haastattelijoiden vastausten lisäksi myös se, missä muodossa haastatteliija kysymyksensä esittää. Tulevien analyysien kohteena on siis sanatarkka kuvaus koko tilanteesta. (Alasuutari 2011, 85.)

Teemahaastattelussa aihepiirit eli teema-alueet on etukäteen määrätty. Teemahaastattelu on muodoltaan niin avoin, että vastaaja saa puhua melko vapaamuotoisesti, jolloin kerätty materiaali edustaa vastaajien puhetta itsessään. (Eskola & Suoranta 2008, 88.) Kun tutkitaan merkitysrakenteita, sitä miten ihmiset hahmottavat ja jäsentävät erilaisia asioita, aineistona on oltava tekstiä, jossa vastaajat puhuvat omin sanoin. Siinä tapauksessa kysymystenasettelu ei voi olla sellainen, että vastaaja joutuu valitsemaan tutkijan jäsentämistä vastausvaihtoehdoista. (Alasuutari 2011, 83.) Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille samat, mutta siinä ei käytetä valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan haastateltava saa vastata omin sanoin (Eskola & Suoranta 2008, 86).

Mielestäni puolistrukturoitu teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä antaa haastateltavalle riittävästi vapauksia kertoa omista subjektiivisista kokemuksistaan työhönsä ja työolosuhteisiinsa liittyen. Teemojen lisäksi määritellyt tarkemmat kysymykset auttavat haastattelutilanteessa saamaan vastaukset tutkimuskysymyksiin. Haastattelun teemat ja kysymykset ovat muodostuneet pääsääntöisesti opinnäytetyön tutkimuskysymysten avulla (liite 1). Olen pyrkinyt siihen, että haastateltavat kuvailisivat itse työolosuhteitaan ja toisivat esiin niitä asioita, jotka ovat heidän mielestään merkityksellisiä.

Haastattelu saattaa muistuttaa spontaania keskustelua, mutta eroaa siitä institutionaalisuutensa vuoksi. Haastattelun kautta pyritään tiettyyn päämäärään: haastattelijalla on tiedon intressi, jonka vuoksi hän esittää kysymyksiä ja aloitteita, kannustaa haastateltavaa vastaamaan, ohjaa keskustelua ja fokusoi sitä tiettyihin teemoihin. Tutkimuksen tavoite ohjaa tutkimushaastattelua. (Ruusuvuori & Tiittula 2009, 23.)

Osallistujien roolit erottavat näkyvimmin haastattelun keskustelusta. Haastattelijan rooli on kysyjän ja tiedon kerääjän rooli, kun taas haastateltavan rooli on vastaajan ja tiedon antajan rooli. Toiminnallisesta näkökulmasta erona voidaan nähdä se, että haastattelussa osallistujat toteuttavat tilanteeseen kuuluvia tehtäviään keskustelun keinoin. Nauhoitus ja haastattelijan muistiinpanojen tekeminen puolestaan korostavat tilanteen institutionaalisuutta. Haastattelijan on myös kerrottava haastateltavilleen haastattelun tarkoituksesta ja varjeltava haastateltavien anonymiteettia. (Ruusuvuori & Tiittula 2009, 23, 41.) Haastattelutilanteet olivat luontevia ja keskustelunomaisia. Joissain kohdin keskustelu saattoi poiketa aiheesta, jolloin ohjasin haastattelua eteenpäin seuraavaan kysymykseen tai tarkensin edellistä vastausta ja tein samalla yhteenvetoa siitä, olinko ymmärtänyt oikein haastateltavan ajatuksen. Molemmilla osapuolilla oli siten myös mahdollisuus tarkentaa kysymyksiä ja vastauksia. Lisäksi sovin jokaisen haastateltavan kanssa palaavani asiaan myöhemmin, jos tarvitsen vastauksiin tarkennusta tai täydennystä.

4.3 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen tekemiseen liittyy vahvasti tutkimusetiikka. Hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen kulkee mukana tutkimuksen ideointivaiheesta aina tutkimustuloksista tiedottamiseen. (Vilkkä 2005, 29.) Tiedonkeruun tutkimustarkoitukseen täytyy olla avointa ja julkista. Tiedonantaja on informoitava siitä, mihin tietoja kerätään, miten niitä analysoidaan ja missä tulokset julkaistaan. (Koivula 1999, 49.) Kävin nämä periaatteet läpi kunkin haastattelun alussa. Lisäksi korostin, että haastattelujen nauhoitukset tyhjennetään opinnäytetyön valmistuttua.

Teemahaastattelun kysymysten muotoilussa ongelmaksi saattaa koitua se, että ne peilaavat tutkijan käsityksiä tutkittavasta asiasta. Näin ollen vastaaja voi tunnistaa haastattelijan käsityksen ja vastata tutkijan toivomalla tavalla. (Vilkkä 2005, 105.) Siten on ensiarvoisen tärkeää kiinnittää huomiota kysymystenasetteluun. Tarkoituksenani olikin antaa vastaajille teemojen avulla mahdollisimman paljon omaa tilaa ja vapautta kertoa mieleen tulevista asioista. Näin sain selville, mitä asioita kukin haastateltava koki itselleen tärkeäksi ja ajankohtaiseksi esimerkiksi työolosuhteisiin liittyvissä haasteissa. Kuten luvussa 4.2 totesin, esitin haastateltaville tarkentavia kysymyksiä, jos vastaaminen oli hankalaa tai jos aiheesta sivuttiin.

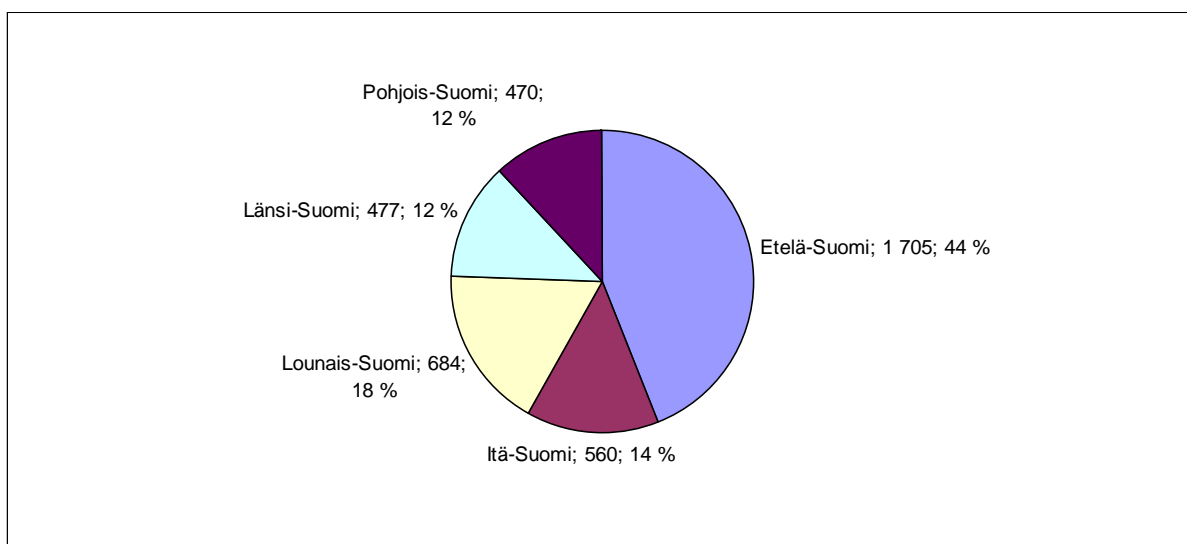
Tutkimuksen tekijän on huolehdittava, ettei tiedonantajan henkilöllisyys paljastu esimerkiksi asuinpaikkakunnan mukaan. Koko tutkimuksen prosessi analyysivaiheineen on raportoitava siten, että tuodaan ilmi kuinka aineisto on analysoitu ja miten tiettyihin johtopäätöksiin on tultu. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140–141.) Tästä syystä kuvaan haastateltavien joukon siten, että heidän anonymiteettinsä säilyy, mutta tutkimuksen kannalta olennaiset tiedot tulevat kuitenkin ilmi. Annan ryhmästä taustatiedot, mutten yksilöi haastateltavia työtuntimäärien, työntekoalueiden tai yksilöllisten taustatietojen mukaan, ettei tunnistettavuusriski lisäännä. Tuon myös analyysin vaiheet esille raportoinnissa siten, että niiden kuvaus ja tulosten vastaavuus johtopäätösten kanssa voivat lisätä tutkimuksen luotettavuutta.

4.4 Haastateltavien joukko ja haastattelujen toteutus

Tarkoituksena oli saada tutkimukseen mukaan kirjoitustulkkeja, jotka ovat työskennelleet mahdollisimman erilaisissa olosuhteissa ja jotka tekevät kirjoitustulkkauksia usein (useita kertoja viikossa tai siinä määrin, kuin toimeksiantoja on tarjolla). Tällä rajauksella pyrin siihen, että saan kokonaisvaltaisen ja eksaktin kuvauksen nimenomaan kirjoitustulkkausten työolosuhteista ja niiden pitkäaikaisesta vaikutuksesta.

Lähetin haastattelukutsun (liite 2) neljälle tulkkauksyritykselle eri puolille Suomea siten, että kutsu tavoitti tulkkeja yhdeksästä eri kaupungista. Vastauksia tuli yhteensä yhdeksän. Alun perin toiveena oli kohdistaa haastattelut niille tulkeille, jotka työskentelevät kokopäiväisesti ja ainoastaan kirjoitustulkkeina. Näin ollen oletin saavani haastateltavat lähinnä Etelä-Suomen alueelta, jossa on enemmän kirjoitustulkkaus-toimeksiantoja kuin muualla Suomessa. Vastauksista kuusi oli Itä-Suomesta, kaksi Etelä-Suomesta ja yksi Keski-Suomesta.

Kuten seuraavasta kuviosta (kuvio 1) on havaittavissa, kirjoitustulkkausten määrä Kelan terveysosaston tilastotietojen perusteella on Etelä-Suomen alueella suurempi suhteessa muihin alueisiin (N=3896).

KUVIO 1. Vuoden 2012 kirjoitustulkkaustilaukset. (Lähde: Kela 2014)

Vaikka muualla Suomessa tehdään vähemmän kirjoitustulkkauksia verrattuna Etelä-Suomeen, koen alueiden laajuuden rikastuttavan aineistoa omalta osaltaan. Tulkkaustilanteet voivat olla erilaisia eri alueilla ja kaikkien tulkkien subjektiiviset kokemukset ovat tärkeitä tutkimuksen kannalta. Se, että haastateltavat työskentelevät eri alueilla vaikuttaa osaltaan myös kirjoitustulkkaustoimeksiantojen määrään.

Tavoitteena oli saada kokoon mahdollisimman monipuolinen aineisto ja kokemuksia hyvin erilaisista kirjoitustulkkaustilanteista. Haastateltavien valinta yhdeksästä ilmoittautuneesta tapahtui alueellisten erojen perusteella siten, että haastateltavat edustavat Itä-, Etelä- ja Keski-Suomea. Samalta alueelta saattoi olla useita ilmoittautuneita. Tällöin valitsin haastateltavan ilmoittautumisjärjestyksen mukaan.

Haastateltavat ovat hyvin erilaisissa elämäntilanteissa: osa opiskelee ja tekee kirjoitustulkkauksia opiskelun ohella ja osa tekee myös viittomakielentulkin töitä. Kuudesta kirjoitustulkista kaksi työskentelee kokopäiväisesti kirjoitustulkkina, toinen pääsääntöisesti Itä-Suomen alueella ja toinen Etelä-Suomessa. Kolme haastateltavista on myös viittomakielentulkkeja ja kaksi tällä hetkellä pääsääntöisesti opiskelijoita.

Haastatteluihin osallistuvien työtilanteiden heterogeenisuuden takia myös kirjoitustulkkausten tuntimäärät ovat hyvin vaihtelevia. Kokopäiväisesti kirjoitustulkkauksia tekevät arvioivat työmääräksi noin 20–30 tuntia viikossa, yksi viittomakielentulkki arvioi tekevänsä kirjoitustulkkauksia noin puolet työajasta. Yksi haastateltavista arvioi tekevänsä kirjoitustulkkauksia vaihtelevasti, 2–30 tuntia kuukaudessa. Opiskelun ohella tulkkauksia tekevä arvioi kirjoitustulkkavansa noin 2 kertaa kuukaudessa. Toinen pääsääntöisesti opiskeleva haastateltava sanoi, että tällä hetkellä toimeksiantoja on todella vähän. Kuitenkin kaikki haastateltavista ovat jossain vaiheessa tehneet kokopäiväisesti tai lähes kokopäiväisesti kirjoitustulkkauksia. Kolmella haastateltavista oli yli viiden vuoden kokemus ja kolmella yli kymmenen vuoden kokemus kirjoitustulkkauksesta.

Tein haastattelut vuoden 2013 marraskuun ja vuoden 2014 tammikuun välillä. Kerroin haastateltaville etukäteen haastattelun teemat, joten he saattoivat valmistautua tapaamiseen etukäteen pohtimalla haastattelun aihepiirejä. Neljä haastattelusta tapahtui kasvotusten ja kaksi etäyhteydellä skypen kautta. Kaikki haastattelut nauhoi-

tettiin mp3-soittimella. Haastattelut kestivät 40 minuutista tuntiin. Kaksi haastatteluis-
ta järjestettiin Humanistisen ammattikorkeakoulun tiloissa ja kaksi haastateltavien itse
ehdottamissa paikoissa. Olen nimennyt haastateltavat kommenttien erottamiseksi
analyysivaiheessa siten, että kustakin haastateltavasta käytetään kirjainta: A, B, C, D
E ja F.

4.5 Aineiston analysointi

Kaikkia aineiston analyysitapoja ei aina ole tarpeen nimetä erikseen, ennemminkin
on tärkeää kuvata tarkkaan, miten aineiston analyysi on tehty. (Tuomi & Sarajärvi
2009, 116). Aloitin haastattelujen läpikäymisen kunkin haastattelun purkamisella sa-
nasta sanaan eli litteroinnilla. Litteroitua aineistoa tuli yhteensä 48 sivua. Litteroinnin
jälkeen luin aineiston läpi useaan kertaan ja merkitsin siihen eri väreillä huomioita.
Kukin väri merkitsi tiettyä asiaa liittyen työolosuhteisiin, haasteisiin työolosuhteissa ja
keinoihin työolosuhteiden parantamiseksi.

Teemoittelulla tarkoitetaan laadullisen aineiston pilkkomista ja ryhmittelyä eri aihepii-
rien mukaan (mt, 93). Jaoin teemat edelleen pienempiin osioihin ja yhdistin niiden alle
aineistoon merkatut värikoodit. Lisäksi merkitsin koodeihin, kuinka monen haastatel-
tavan kohdalla sama asia tuli ilmi. Koodauksen jälkeen huomasin, että esille nous-
seet asiat liittyvät selkeästi kahteen eri kategoriaan: fyysisiin ja psyykkisiin tekijöihin,
joita käytänkin analysoinnissa yläkäsitteinä työolosuhteisiin liittyvien haasteiden ja
työolosuhteiden parantamiseen liittyvien keinojen kohdalla.

5 TYÖN TULOKSET

Opinnäytetyön tulokset on teemoiteltu tutkimuskysymysten mukaisesti kolmeen pää-
luokkaan: kirjoitustulkkien työolosuhteet, haasteet kirjoitustulkkien työolosuhteissa
sekä keinot kirjoitustulkkien työolosuhteiden parantamiseksi. Haasteista työolohu-
teissa on eroteltu omiksi osioikseen fyysiseen ja psyykkiseen rasitukseen liittyvät
haasteet. Fyysiseen rasitukseen liittyvät haasteet on jaettu tekniikkaan ja koneisiin

sekä muihin työvälineisiin, työympäristöihin, työasentoihin, sijoittumiseen ja kuunte-luolosuhteisiin. Psykkiseen rasitukseen liittyvät on jaettu kiireeseen, paritulkkaukseen ja työstä erkaantumiseen. Myös keinot työolosuhteiden parantamiseksi on eroteltu fyysisiin ja psyykkisiin työolosuhteisiin liittyen. Fyysisiin työolosuhteisiin vaikutta-vat keinot jakautuvat työvälineisiin, sijoittumiseen ja työskentelyasentoihin. Psyykki-siin työolosuhteisiin vaikuttavat keinot on jaettu työyhteisöön ja tulkkauksen prosessin hallintaan sekä tiedottamiseen. Työn tuloksista nousseista ajatuksista on koottu kir-joitustulkin muistilista keinoista työolosuhteiden parantamiseksi (liite 3).

5.1 Kirjoitustulkkien työolosuhteet

Haastateltavat kertoivat tehneensä kirjoitustulkkauksia hyvin monipuolisissa tilanteis-sa. Yleisinä toimeksiantoina mainittiin erilaiset ryhmätilanteet, joko yleisötulkkaukse-na tai yksilötulkkauksena. Haastateltavat B ja E mainitsivat juhlat ja haastateltavat A, B ja D erilaiset kokoukset. Haastateltavat A, D ja E sekä F kertoivat kirjoitustulkan-neensa terveydenhoidollisissa tilanteissa ja A, B ja D ulkomaanmatkoilla. Kaikilla haastateltavilla oli kokemusta opiskelutulkkauksesta. Myös kesäteatterit, erilaiset hengelliset tilaisuudet sekä leirit ja kurssit mainittiin tavallisimpina kirjoitustulkkauksi-lanteina.

Haastatteluissa korostui se, kuinka vaihtelevaa kirjoitustulkin työ on, niin työtilantei-den kuin työntekopaikkojenkin kannalta. Haastateltavia pyydettiin kuvailemaan tyypil-lisiä työtilanteita työtehtävien, työympäristöjen sekä työasentojen näkökulmasta. Haastateltava C kertoikin vaikeudesta kuvaila tyypillisiä työolosuhteita kirjoitustulkin työssä, sillä pitkäkestoiset opiskelutulkkaukset ovat lähinnä ainoita, joita voidaan pi-tää säännöllisinä ja usein toistuvina. Muutoin kirjoitustulkin työntekopaikat ja työtilan-teet vaihtelevat samankin työpäivän aikana. Näin ollen tyypillisiä työolosuhteita ei välttämättä ole, kuten haastateltava C kertoo.

...Mulla vaan tulee mieleen, että tyypillisiä olojahan ei ole...okei, nyt oon tällä hetkellä pääsääntöisesti oppilaitoksessa, eli mulla on niinku siinä mielessä epä-tavallinen olotila tällä hetkellä, että mä meen lähestulkoon joka päivä paikkaan, jonka minä tunnen, tiedän olosuhteet siellä, tosin en paljoa pysty niihinkään

vaikuttamaan. Eli mulla, vois sanoa on tyypilliset olosuhteet, koska mulla pysyy päivästä toiseen, viikosta toiseen puitteet samana siellä.

Työpaikkojen ja työtilanteiden vaihtelevuus vaikuttaa selkeästi työergonomiaan, kuten haastateltava D kuvailee.

Ja ergonomialle se tuo haasteita siinä, kun ei tosiaan voi etukäteen suunnitella, et on vaan toimittava tosi nopeesti. Se on melkein, että läppäri on oltava ladattuna ja sit se vaan napataan kainaloon ja jotenkin luovittaa. Toinen virittää valjaita ylle, kun toinen juoksee jo asiakkaan perässä. Se on hyvin tämmöistä vaihtelevaa.

Haastateltava A kertoo erilaisten juhlien ja kirkollisten tilaisuuksien olevan toimeksiantoja, joihin saa usein ennakkomateriaalia valmistautumista varten, eikä kaikkea tarvitse kirjoittaa paikan päällä.

Juhliinhan saa hyvin materiaalia ennakkoon, että voi saada puheita, laulujen sanoja, runoja, jotka sitten vaan tarvii kaivaa oikeella hetkellä esiin ja sitten tikuttaa koneella...Ja yleensä niissä sit sovitaan etukäteen, ollaan yhteydessä paikan päälle ja varmistetaan et sieltä löytyy pöytä... ja sähkö...mennään hyvissä ajoin...

Usein kirjoitustulkkauksia tehdään tulkkiparina noin viidentoista minuutin vuoroissa. Kirjoitustulkit kertoivat voivansa käyttää apunaan Kuuloliiton lyhennelistan sanalyhenteitä sekä Kitu-ohjelmaa, jossa on valmiit sanalistat esimerkiksi kokouksia varten. Haastateltavat A, B ja D mainitsivat tehneensä kirjoitustulkkauksia ulkomaanmatkoilla, jolloin tulkki saa usein käyttää luovuutta esimerkiksi sijoittumisen suhteen. Apuvälineinä kirjoitustulkit käyttävät tarvittaessa valjaita, kuten haastateltava A mainitsee.

Tulkattiin valjaissa, kun oli joku opastettu kierros. Kummallakin tulkilli oli valjaat ja toisella oli niissä valjaissa sitten se miniläppäri. Ja toisella oli se langaton näppis niissä valjaissa. Siinä taas piti koko ajan niinku liikkua ja hakee niitä paikkoja, että asiakas näkee ruudun ja kirjottava tulkki näkee ruudun ja aurinko ei heijasta siihen näyttöön niin ettei nää sitä tekstiä...

Haastateltava B luettelee erilaisia paikkoja, joissa hän on tehnyt kirjoitustulkausta ulkomaanmatkojen aikana.

Ulkomaankeikalla... Kyllä siellä on liikuttu paikasta toiseen ja erinäisillä kulku-neuvoilla, lentäen, bussilla, pikkuautolla, härkävankkureilla, veneellä, millon missäkin, kuorma-auton lavalla olen tulkannut ja ihan missä vaan. Laivassa.

Yleensä kirjoitustulkkaustoimeksiannot kestävät muutamasta tunnista jopa kokonaiseen työpäivään. Koko työpäivän mittaisia toimeksiantoja voivat olla esimerkiksi opiskelutulkkaustoimeksiannot.

Vastauksena tutkimuskysymykseen, millaisissa fyysisissä työolosuhteissa kirjoitustulkit tyypillisesti työskentelevät, voidaan todeta, että kirjoitustulkin työ on vaihtelevaa niin työntekopaikkojen kuin työtilanteidenkin suhteen. Tulkkaustilanne voi olla vaikkapa juhla, kokous, leiri, matka tai opiskelutulkkauksen. Kirjoitustulkkauksen voi tapahtua istualtaan samassa paikassa pöydän ääressä koko tilaisuuden ajan tai vaihdella jos osallistujat siirtyvät tilasta toiseen. Kirjoitustulkkauksen voi tapahtua myös kävellen tai liikkuvassa kulkuneuvossa. Myös ennakkomateriaalin saanti vaihtelee tilanteen mukaan. Haastatteluissa kävi ilmi, että säännöllistä opiskelutulkkausta lukuun ottamatta tyypillisiä fyysisiä työolosuhteita ei kirjoitustulkilla varsinaisesti ole.

5.2 Haasteet kirjoitustulkkien työolosuhteissa

Kirjoitustulkit kohtaavat usein työssään haasteita, jotka liittyvät fyysisiin työolosuhteisiin. Tällaisia voivat olla *tekniikkaan ja koneisiin tai työvälineisiin* liittyvät haasteet. Eräänlaisena haasteena koetaan se seikka, että koneiden pitää olla käyttövalmiina välittömästi tilanteeseen saavuttaessa. Tämä korostui esimerkiksi terveydenhoidon tilanteissa. Myös koneiden kuljettaminen mukanaan on fyysisesti raskasta. Haastateltava A kertoi myös etätulkkauksilanteesta, jossa tekniikan toimivuuden kanssa oli ongelmia.

Etätulkkauksessahan ois paljon parannettavaa, että yhteyksien pitäis olla niin hyvät, että se äänen laatu ois vähintään yhtä hyvä kuin siinä et jos sä soitat kännykällä jollekin. Musta se ois niinku minimitaso, mut se ei oo sitä. Et se on paljon huonompi...mut sit taas etästudiossa on mahdollista laittaa ne fyysiset olosuhteet taas hyväks. Että saa sitten valita tuolin ja näppäimistön ja pöydän, et silleen se on mahdollista rakentaa, ainakin paneutuu siihen etukäteen. Kuuluvuus on se suurin ongelma... Niin siinä ois kyllä varmaan parantamisen paikka.

Haastateltava A huomauttaa, että valjaita on erilaisia, eivätkä kaikki mallit ole jokaiselle kirjoitustulkille välttämättä hyviä.

Meillä oli siellä kahet valjaat, olikohan ne toiset jotkut Amerikasta tilatut, sellaset kevyet hepposet, mitkä ei ollu kauheen hyvät, kun se on niin pieni se alusta, että se tulee tosi lähelle itteensä, et jos siinä aattelis että näppäimistö on, niin siinä ois kädet ihan kiinni, ranteet kiinni kylkiluissa...

Kirjoitustulkin työstä fyysisesti raskaan tekevät haastateltavien mielestä haastavat työympäristöt ja kirjoitusasennot. Fyysisesti haastavana *työympäristönä* haastateltavat B ja C mainitsivat auditoriot. Auditorioissa tuolit ovat usein kiinteitä, eikä pöytä-tasojenkaan etäisyyksiin voi vaikuttaa, kuten haastateltava C selventää.

Kaikista pahimmat paikat melkeinpä on auditorioita. Ne on älyttömän monessa paikassa ihan äärettömän huonoja. Et hyvä, jos on yhtään mitään pöytätasoo ja kun sä et saa tuolii lähemmäs etkä kauemmas, kun ne on kiinteitä. Niin siellä sitten tehdään se mitä voidaan. Yliopistoluennothan tuppaa olemaan hyvin pitkälti auditorioissa. Ne on sellasia massaluentoja nykyään, se on ikävä yhdistelmä: erittäin vaativan tasoisia tulkkauksia ja hirvittävän huonot olosuhteet. Tosin vauhti on niin kova ja vaatii mieletöntä keskittymistä, et se jää ne ergonomia ja huonot olot vähän taka-alalle. Ettei ehdi paljoo itteensä miettii.

Työskentelyasennot ovat tilannesidonnaisia ja liittyvät usein tulkin sijoittumiseen. Huono kirjoitusasento on haastateltava A:n mukaan yksi fyysisistä haasteista työolosuhteissa: "...joskus joutuu kattoo pitkään sivulle. Niin se voi tuntua niskassa ihan, et pitää sillä sijoittumisella jotenkin ratkaista. Et se on tosi avainsana se sijoittuminen."

Haastateltava F kokee toisinaan haasteellisena *sijoittumisen* tulkkauksitilanteessa. Paikan tulisi olla hyvä tulkin työskentelylle, huomioiden kuitenkin myös asiakkaan näkökulman, kuten haastateltava F toteaa.

Varmaan se paikan valinta, että se niinku palvelis että mä tulkkina näkisin mitä tilanteessa tapahtuu ja kuulisin hyvin ja sit se, että se asiakas näkis ja kuulis hyvin ja sit sillä kuulevalla asiakkaalla olis vielä semmonen mukava olo, et sitä ei oo siirretty johonkin ihan outoon paikkaan, et jos hän tottunut jossain työskentelemään, et jokaiselle löytys hyvä paikka.

Toisinaan ratkaisut sijoittumisen suhteen voivat olla hyvinkin luovia, kuten haastateltava F kuvailee esimerkissään.

Semmonen...tutkimushuone, jossa kone laitetaan...asiakkaan päässä sinne tutkimushuoneen puolelle ja sitten mä kirjotan siellä toisen huoneen puolella. Siinä on ovi, mikä on tietenkin alussa auki ja hoitajat antaa ohjeita ja mä nään ihan hyvin siihen ruudulle, mitä mä kirjotan, mutta sitten tutkimuksen aikana se ovi laitetaan kiinni ja nyt ne hoitajatkin on huomannu, että...he voi puhuu sieltä suljetun oven takaa ja sit mä kirjottelen sieltä suljetun oven takaa eli toisin sanoen mä en nää mitä mä kirjotan, ellen mä sitten mee erikseen kattomaan...Se on semmonen mielenkiintonen tilanne, varmaan sitä ei tarttis tehdä, jos sen kokis, ettei se onnistu.

Lisäksi haastatteluissa kävi ilmi, että myös huonot *kuunteluolosuhteet* voivat hankaloittaa tulkin työskentelyä. Haastateltava B toteaaakin kuunteluolosuhteiden olevan haastavin asia työolosuhteisiin liittyen.

Kuunteluolosuhteet, ne on se haastavin asia minun mielestä, koska on erilaisia tiloja, on puhujia, jotka sanoo, etten käytä mikkiä minulla on niin kuuluva ääni, kyllä te kuulette minua. Ja yleensä ne, jotka sanoo näin, niin heitä ei kuule, he eivät tajua sitä, että he nielee sanan loput tai sitten pyörivät siellä edessä niin että ääni aina välillä häviää. Se on se oikeestaan kaikista haastavinta se kuuntelupuoli. Sit kun nää evlut kirkot tuli puheeks, niin siellähän ei sit kuule mitään, et vaikka on äänentoisto, niin se kaikuu.

Psyykinen rasitus kirjoitustulkin työssä voi liittyä *kiireeseen* siten, että puhe on jatkuvasti nopeatempoista ja tulkki on jäljessä. Haastateltava D kuvasi stressaavaksi tilannetta, jossa osa tekstistä on koneella valmiina, eikä kaikkea kirjoiteta tilanteessa automaattisesti suoraan, vaan tarvittavaa tekstiä joutuu etsimään tilanteen aikana tekstimassan joukosta.

Henkisesti niinku kuormittavampaa...teatteritulkkaukset, jumalanpalvelukset, lähetysjuhlat...missä on hyvin tarkka aikataulutus ja kaava...vaatii paljon etukäteisvalmistelua ja stressitaso, mikä tilanteessa on... Vaikka jonkun näytelmän käsikirjoitus on valmiina koneella, niin se, että kun ei tiiä, että lipsuuko ne näyttelijät siitä tekstistänsä... Pitää osata aika hyvin sitä tekstiä, että tietäs, hyppääkö se jonnekin...sitten kikkaillaan eri ikkunoilla ja missä on mikäkin...Koko tekstii ei periaatteessa voi laittaa, sen takia, että jos joku kohta niistä vaihtaa paikkaansa, niin se on älytöntä ruveta selaamaan sieltä et missä se nyt tulee seuraavan kerran. Ja näytelmissä se on haaste, et joskus saattaa jäähä niinku päätäkä välistä ja vaihtuu järjestys... skarpina on oltava. "

Haastateltava E koki haasteeksi *työstä erkaantumisen* työpäivän jälkeen. Haastateltavat C, D ja E mainitsivat myös *paritulkkauksen* mahdollisena haasteena. Jos yhteistyö tulkkiparin kanssa ei jostain syystä suju, voi tilanne olla tulkkille henkisesti kuormit-

tava. Haastateltava D kuvailee tilannetta, jossa tulkkiparin taitotaso on ollut erilainen kuin hänellä itsellään.

Haasteena Kela-aikana on nyt ollu paritulkkaus... taitotasot on ollu niin erilaiset. Et se sit kuormittaa tilannetta senkin takia, että toinen voi antaa väärässä paikassa vääränlaista tukea ja se häiritsee omaa tilannetta ja ite on ihan pihalla, kun ei tiedä, että mitä se tarvii... en ymmärrä sen ajatusprosessia ollenkaan.

Kuten haastatteluissa on todettu, kirjoitustulkit kokevat haasteeksi tekniikkaan liittyvät ongelmat ja työvälineiden kuljettamisen. Ergonomian suhteen haastavat työympäristöt ja hankalat kirjoitusasennot tekevät työstä fyysisesti raskaan. Myös sijoittuminen eli työskentelypaikan valinta tulkkaustilanteessa voi olla joskus vaikeaa ja se voi vaikuttaa kuunteluolosuhteisiin. Psykkisinä haasteina nousivat esille kiire, työstä erkaantuminen ja ongelmat paritulkkauksessa.

5.3 Keinoja kirjoitustulkkien työolosuhteiden parantamiseksi

Haastateltavat pitävät fyysisten työolosuhteiden kannalta tärkeänä *hyviä työvälineitä*. Joissain tilanteissa koettiin olevan hyötyä mahdollisimman pienikokoisesta tietokoneesta, joka mahtuu helposti pöydän kulmalle tai tarvittaessa vaikkapa asiakkaan syliin. Myös tietokoneen akun kesto koettiin merkittäväksi tekijäksi konetta valitessa. Lisäksi tulkit arvostavat sitä, että tietokone olisi kevyt ja helppo kantaa mukana, sillä painavat koneet lisäävät tulkin fyysistä rasitusta. Näppäimistön taas toivotaan olevan hiljainen ja ergonomisesti muotoiltu. Näihin asioihin toivotaan työnantajan kiinnittävän huomiota laitteistoa hankittaessa. Haastateltava A kertoo luovasta ratkaisusta työvälineiden käytön ja sijoittumisen suhteen ulkomaanmatkalla.

Sit on ollu jotain ulkomaankeikkoja. Siellä taas oli hyvin erityyppisiä tilanteita, esim. tulkattiin liikkuvassa bussissa. Siinä tilanteessa ratkottiin asiakkaan kanssa et mites me voitais istua ja sitten asiakas istu toisella puolen käytävää ja tulkit istu sitten toisella puolella käytävää, mut vähän niinku yhtä penkkiriviä taakempana.. Silleen että näki asiakkaan sylissä olevan tietokoneen ruudun taka-vaistosta. Ja sitten langattomalla näppäimellä sieltä kirjoitettiin miniläppärillä siinä, että mahtu olemaan kone siinä sylissä.

Kirjoitustulkilla on oltava hyvä näppäimistö sekä tietokone. Jos kirjoitustulkki pitää työskennellessään näppäimistöä sylissä, voi näppäimistön alle laittaa liukuesteen. Hyvien välineiden lisäksi tulkin on myös osattava käyttää työvälineitään hyvin, kuten haastateltava A toteaa.

Yks iso mitä ite tein jossain vaiheessa, oli että siirryin ergonäppäimistöön. Siinä on ne näppäimistöt vähän kaarevat, et ne ranteet pääsee suoraks ja sit siinä, mitä mie käytän on myös tämmönen korotus keskellä, että tää sisäkierto ranteesta pääsee avautumaan. Tää on se kaikkein luonnollisin asento. Ja tää on niin ku se, ettei mulla kipeenny ranteet esimerkiks nyt sitten...Myös semmoinen, että osaa käyttää sitä konetta, millä tekee töitä, silleen aika sujuvasti. Niin sekin tuo omanlaista varmuutta siihen, ettei tuu niitä paineita sen takia...mä oon esimerkiks opetellu käyttää tietokonetta silleen, et mun ei paljon hiirtä tarvii käyttää tai nimenomaan kirjoitustulkkauksessa, kun siellähän ei yleensä irtohiirtä oo, ja sit se tietokone saattaa olla jossain minne sie et yllä, niin sitten se että pitäs ruveta kesken kaiken mönkimään pöydän yli että saa sen tietokoneen hiiren...

Tulkit pohtivat haastatteluissa tekniikan ja välineistön kehittymistä. Haastateltava A muistelee kuulleen seminaarissa ideointia puheentunnistusohjelmien kehittämistä.

Jonkun firman edustaja sanoi, että puheentunnistusohjelmia vois kehittää. Kun suomen kieltähän on aika vaikee puhettunista. Mut se toimii sillon kun se joku puhuu uudestaan sen puhujan puheen ja niinku, jos oiskin puhetulkki, tavallaan, joka toistas sen mitä puhuja sanoo, ja toistas sen sillä tavalla, et se kone ymmärtäs ja tietysti siihen pitää lisätä välimerkit esimerkiks, koska se kone ei niitä osaa laittaa. Niinni, tommonen visio oli mikä siellä sit heitettiin kirjoitustulkkaukseen tulevaisuudessa, että meistä tuliskin puhetyöläisiä.

Haastateltava B kertoo kirjoitustulkin apuvälineenä toimivasta kuulolaitteista, joilla pääsee induktiosilmukan kuuntelualueen sisään.

Tiedän montakin kirjoitustulkkia sekä viittomakielentulkkia, ketkä on teettäneet itelleen kuulolaitteen, sillä pääsee kato induktiosilmukan sisään. Koska, on satunut...monta kertaa semmoinen tilanne, kun... on se...koko huoneen kattava induktio, ja siellä puhuttiin siihen induktiomikkiin kauheen hiljaa.. ja se äänihän menee suoraan kuulokojeisiin, ne kuulokojeen käyttäjät kuulee sen, mutta ne tulkit ei kuule... On ollu siitä puhetta, että ois toisessa korvassa kuulolaite, että pääsis induktiosilmukan sisään. Mä tiedän muutamankin tulkin, jotka käyttää, ja taitaa olla molemmilla, että ovat saaneet asiakkaalta sen kojeosan ja sitten ne on teetättäneet itelleen sen korvakappaleen ja käyttää sitä...Näillä maahan-tuojilla, ketkä tuo näitä kuulon apuvälineitä maahan niin on semmosii... pikku-soittimen kokoisia vahvistimia, sitten vaan piuha korvaan ja se ottaa siitä induk-

tiosta sen äänen. Sitäkin kautta vois kuunnella. Joku tällöinen apuväline ois varmaan jossain vaiheessa hyvä.

Haastateltava A pohtii, millä tavoin liikkua, esimerkiksi opastetulla kierroksella tulkkauksesta voitaisiin tehdä helpompaa kahden näytön avulla.

Jos pitäis niinku yksin tulkata joku opastettu kierros, ni se ois aika hankalaa tietokoneella...Oon joskus nähny semmosen ulkomaisen kirjoitustulkkauskuvaan, sillä ihmisellä on ne valjaat ja siinä valjaissa alustalla semmonen pieni laite, millä niinku näppäimistö ja sit siinä on pieni, lituskainen suorakulmainen näyttö itseensä ja sit toinen näyttö asiakkaaseen päin. Et jos ois tommonen laite, vois mennä seisoo sen puhuvan oppaan viereen, kirjottaa siinä ja sit ite näkis lukee mitä koko ajan ne muutkin näkis sieltä toiselta puolen mitä kirjottaa, niin sehän ois tommosiin tilanteisiin hyvä.

Tulkeilla on erilaisia ratkaisuja laitteiden ja välineiden kuljettamiseen. Reppu koetaan hyväksi, koska paino jakautuu tasaisesti molemmille olkapäille. Haastateltava E kertoo reppua suuremmasta kärrystä, jota voi hyödyntää myös tietokoneen alustana tulkattaessa valjaiden avulla. Haastateltava D nostaa esille valjaiden mallin merkityksen: "Mut se ois niinku tärkeä, et siinä nää remmit ei nouse tänne ihan niskaan. Et se ois mieluummin tuolla yläselän puolella se piste."

Haastateltavat A ja C huomauttavat rannetuen olevan yksi vaihtoehto helpottaa työntekoa, ettei asento olisi ranteille niin rankka. Sitä suositeltiin käytettäväksi myös ennaltaehkäisevänä, jolloin rannetuen käyttöön olisi helpompi tottua jo ennen kuin ongelmat suurenisivat.

Haastateltavat A, B, C ja F nostavat esille *sijoittumisen* tulkkauksen onnistumisen kannalta tärkeäksi tekijäksi. Haastateltava C kertoo, että paikan valinnassa kannattaa kiinnittää huomiota sekä tulkin että asiakkaan näkökulmaan.

Jollain tavalla tietysti pystyy vaikuttamaan tulkkauspaikan valinnalla siihen, että pyrkii ottamaan sellaisen, omasta mielestään mahdollisimman hyvän paikan, ottaen huomioon oman näkökulman ja asiakkaan näkökulman...jos ulkoo tuleva valo häikäsee näyttöön niin sit sinä et saa selvää eikä asiakas saa selvää. Et okei, se on fiksumpi yrittää joku toinen paikka tai laittaa ne sälekaihtimet kiinni. Ei pelkästään niin, et vaan asiakkaan kannalta, vaan myös itsensä kannalta. Et lähinnä just se, miettii ja sitten toinen, et puhuu ääneen. Et jos ei itse tajuu puhuu ääneen, niin pari voi, et aijaa, niin joo, toi on muuten hyvä, että tää vois olla

ratkasu. Mut jos ei kumpikaan puhu ääneen mitään niin sit ei tuu pohdittua asiaa ainakaan tietoisesti.

Haasteltavat pyrkivät kiinnittämään huomiota *työskentelyasentoihinsa* tulkkaustilanteissa. Haastateltava E huomauttaa myös, että tulkin työhön kuuluu usein paljon autolla ajamista, joten ergonomiasta ja istuma-asennosta tulisi pitää huolta myös autoillessa. Tulkkaustilanteissa apuna työskentelyasennosta huolehtimiseen voi käyttää tulkkiparia, kuten haastateltava F sanoo.

Parille voi sanoo, et jos mä nyt yritän tässä karata penkistä, niin voitko sanoo, tai napauta reiteen tai jotakin, et sit ite tajuaa, et hei, otanpa sen normaaliasennon, et ei sillä etunojalla saa yhtään sen enempää vauhtia.

Haastateltava E muistuttaa, että omaa työskentelyasentoaan voi tarkkailla hyvin myös kotona peilin avulla.

Työskentelyasento, se pitää jokaisen itse kattoo että mikä on se hyvä asento. Okei, jos et sä tiedä miten mä katon...paat kotona peilin siihen työpisteen ääreen. Kato miten sä istut."

Haastateltavat kertovat myös tuolin valinnan olevan olennainen asia ennen tulkkaustilanteen alkua. Monet suosivat käsinojattomia tuoleja ja tarvittaessa voi laittaa vaikka kaksi tuolia päällekkäin, tuolin mallista riippuen, kuten haastateltava A kertoo.

Mä oon ite pyrkiny vaikuttaa siihen istumiseen sillä lailla, että mä oon tarvittaessa laittanu vaikka kaks tuolia päällekkäin, koska mie kirjoitan silleen että näppäimistö on pöydällä ja jos on hirveen matala tuoli, niin sit mun kädet on korkeella. Mieluummin mie nostan miun istumistason korkeelle, että mun kädet saa levätä pöydällä. Se tietysti aiheuttaa sen ongelman, että miun jalat on ilmassa, eli tarteis jonkun jalkatuen, mutta sitä mie en oo vielä ruvennu kantamaan mukana. Joskus oon laittanut tietokonelaukun jalkojen alle.

Haastateltava B:n mukaan kuunteluolosuhteita voi parantaa huolehtimalla tulkkaustilanteen alkaessa siitä, että puhuja käyttää mikrofonia, jos vaihtoehtoa tarjotaan. Myös tulkkiparia voi hyödyntää kuunteluolosuhteiden parantamisessa siten, että pari voi kääntyä kuuntelemaan esimerkiksi luokan takana olevien opiskelijoiden puheen, kuten haastateltava C kertoo.

Me usein ollaan luokassa...eturivissä... mut sitten opiskelija saattaa mlaitteella tai huoliolta lukemalla saada jotain selvää opettajasta, mutta ei kuule

yhtään mitään, mitä siellä takana olevat puhuu. Ja se onkin sit haastavaa saada meidänkään selvää siitä. Mutta, siinä on just se, et tulkkipari voi kääntyä vaikka osittain, että on korva sinne taaksepäin, et voi kirjottaa ne takanta tulevat, et siinä on niinku ratkasu.

Haastateltavat kokevat tärkeäksi työn vastapainoksi hyvinvoinnista huolehtimisen *liikunnan* avulla. Haastateltava C korostaa ennaltaehkäisyn merkitystä fyysisiin työolosuhteisiin liittyen.

Ennen kun tulee ongelmia, niin kannattais jo ottaa selvää järkevistä jumppaliikkeistä. Kyl se on niinkun ennaltaehkäiseminen, nimenomaan ottamalla selvää tämmösistä, niitä on 4, 5 jumppaliikettä. Se on kymmenkunta minuuttia päivässä ja jos sä teet ne päivittäin, tai edes joka toinen päivä, niin sulla pysyy ne pienet lihakset tuolta ja sä saat sen ryhdin oioittua niillä, et se ei oo isoja juttuja mitä tehdä. Mut se, et jos et sä tee mitään, niin sit kun ne ongelmat pamahtaa päälle, niin niiden korjaaminen vaatii ihan älyttömästi.

Niska-hartiaseudun kunnossapito liikunnan, venyttelyn, hieronnan ja erilaisten jumppaliikkeiden avulla koetaan hyväksi keinoksi pitää omaa työkykyä yllä. Haastateltava F painottaakin venyttelyn ja jumpan merkitystä.

Jos on vähän pidempi tulkkaus, niin jo sinne mennessä jotenkin yrittäny sormia puristella nyrkkiin ja auki ja tehä tämmöstä pientä jumppaa, pyöritellä harteita. Sit siinä ihan kesken tulkkauksenkin koittaa sormien pyörittelyä ja käsien venyttelyä sitten vähän tehä ja ne auttaa. No, pari kertaa tulkkauksen jälkeen on ollu silleen, on ihan vaan istuttava, sinne sairaalan aulaan ihan vaan istumaan, kun huomaa, et kädet on jotenkin niin ollu poikki. Se on niin voimakkaasti ottanu käsiin.

Psyykkisiin työolosuhteisiin liittyen tulkit antavat suurta painoarvoa *työyhteisölle* työolosuhteita parantavien neuvojen ja ohjeiden saamisessa. Apua ja ideoita saadaan kollegoilta, esimiehiltä ja asiakkailtakin. Haastatteluiissa korostui vahvasti parityön merkitys: parin kanssa reflektoidaan työtä sekä ideoidaan ja kokeillaan uusia käytäntöjä. Tulkkaustilanteiden läpikäyminen jälkikäteen voi antaa uusia mahdollisuuksia kehittää työtä seuraavalla kerralla. Reflektointi joko yksin tai tulkki kollegan kanssa koetaan välttämättömänä. Haastateltava F kokee saavansa ideoita ja vertaistukea myös kirjoitustulkkien koulutuspäivillä. Haastateltava E puolestaan toivoo, että koulutuspäivillä käsiteltäisiin enemmän kirjoitustulkin ergonomiaan liittyviä asioita. Haastateltava C korostaa parityön merkitystä myös asioiden sopimisessa etukäteen.

Se on semmonen, mihin mä toivoisin tulevien tulkkienkin panostavan paljon, että parityö on parityötä. Se ei ole kahden ihmisen tekemää yksilötyötä. Siinäkin on hirveen tärkeätä ääneen puhuminen, ja sellasista asioista sopiminen etukäteen, mistä voidaan sopia etukäteen, aika monesta voidaan sopia, ettei jää paikalla sovittavaks, koska paikalla on hirvee hässäkkä ja ei ehditä sopii mitään ja sit alkaa tulkkaus ja sit olemme omillamme. Eli se on sellanen mihin mä toivoisin uusien tulkkien kiinnittävän paljon huomiota, koska se palvelee niin asiakkaita kuin meitä tulkkeja.

Työyhteisön lisäksi tulkit kokevat saavansa neuvoja ja ohjeita tarvittaessa myös työterveyshuollosta. Haastateltava F arvelee työterveyshuollon kautta olevan saatavilla tarvittaessa myös ergonomiohjausta.

Meillä on ihan kunnollinen työterveyshuoltokin, ajan saa lääkärille tai hoitajalle ja siellä olis saatavilla jotakin ergonomiohjaustakin ymmärtääkseni, mut en oo semmosta kokenut tarpeelliseksi ainakaan vielä... työfysioterapeutti voi kattoo niitä työasentoja. Niin mä oon ainakin ymmärtäny... Ainakin toimistolla toimistotyöntekijöitä, tai välittäjien pöydän korkeuksia sun muita on käyny terapeutti katomassa, ni mä uskon, et miksei myös sit niinku kirjutustulkkauksessa.

Yhtenä näkökulmana henkisen työtaakan ja paineen helpottamiseksi nähdään *tulkkausprosessin hallinta*. Siihen liittyvät vahvasti virheiden sietäminen ja tiivistämisen taito, kuten haastateltava A kuvailee.

Yks miten ite voisoin helpottaa henkistä tai tätä kognitiivista puolta mikä on tässä tulkkausprosessissa, kun se prosessi on niin vaativa, niin ois se, että mä opettelisin tiivistämään ihan kunnolla, ja ehkä myös käyttää lyhenteitä enemmän, se vapauttas jotain siitä kiireestä... Se virheiden sietäminenkin on yks oppimisen paikka. Sehän nopeuttaa hirveesti, kun niitä ei korjaa tai vaikka käyttää sitä xx ja kirjottaa uudestaan saman, niin tuntuu että teksti virtaa paljon nopeemmin. Et sekin on yks tapa vähentää paineita.

Haastateltava B kertoo voivansa vaikuttaa tulkkausprosessin sujuvuuteen huolehtimalla siitä, että kuulee hyvin tulkatessaan.

Tärkein asia mikä kirjutustulkkauksessa mulle pitää toimia, on se, että mä kuulen mitä puhutaan. Mä etsin aina sen paikan mistä mä kuulen, et mä tingin muusta sitten sen takia...

Haastateltava A koki Kitu-ohjelman käytön hyödylliseksi helpottamaan kiireen tuntua ja tulkkausprosessin hallintaa kirjoitustulkkauksessa.

Sitten yks, mikä siinä ite tulkkauksessa auttaa, on just se ohjelma, millä kirjoitetaan. Ainakin meillä on tykätty siitä kitu-ohjelmasta, koska siinä saa nopeesti niinku puhujan nimen puhujaluettelon kautta haettua ja se ei vie kirjoitusaikaa yhtään sen nimen kirjottaminen, vaan sen saa yhdellä näppäimellä sen nimen siihen alkuun. Se nopeuttaa ihan älyttömästi. Se on iso apu. Ja sitten se sanaluettelotoiminta...mie joskus käytän, niin sekkiin on kyllä hyvä... ihan tommoset tekniset ratkaisut auttaa. Varmaan sitä ohjelmapuoltakin pystyy kehittämään. Mut jos siellä sanaluettelossa on joku taivutusmuoto siinä sanassa ja sit se onkin eri taivutus, minkä tarvii sillä hetkellä ni se on hankala. Pitäs aina etukäteen kirjoittaa niitä sanajuuria vaan ilman niitä taivutuksia, niin sitten sais käytettyä niitä helposti, mitä mie joskus sitten teenki, jos valmistautuu.

Haastatteluissa tuli ilmi myös *tiedottamisen* näkökulma omien työolosuhteiden helpottamisessa: jos muut tilanteissa olevat ymmärtävät kirjoitustulkkauksen idean, se voi helpottaa tulkin työskentelyä. Haastateltava B kertoo, että tilanteen muut osapuolet saattavat ehdottaa tulkille paikkaa ymmärtämättä tilannetta tulkin näkökulmasta.

Voi olla, että muut ihmiset, tai onkin useesti niin, että muut siellä paikalla olevat ihmiset ei ymmärrä sitä, että missä meidän pitäs istua, sama se on viittomakielien tulkkauksessakin, ei ne ihmiset, jotka ei oo koskaan käyttänyt tulkkia tai ei oo koskaan ehkä ees nähny tulkkia, niin ei ne tiedä missä tulkin pitäs istua.

Haastateltava F miettii tulkin roolia tilanteissa, joissa pyydetään jättämään osan puheesta tulkkauksella ja jos muut osapuolet ovat hämillään tai epävarmoja kirjoitustulkkauksen tarkoituksesta.

Tiedottamista...mitä se tulkkauks on ja vähän sitä tulkin roolia, sitä on paljon pohdittu että mitä sit tulkkina niissä tilanteissa tekee, kun kuulevalta tulee selkeä toive, et hei, älä kirjoita tätä ja sitten tietysti mä kirjoitan sen, että "älä nyt kirjoita tätä" ja näin.... taas toisille tuntuu, et siinä ruudulla vois jättää vaan semmosta tosi virallista ja tärkeätä asiaa, et ei mitään mikä menee yhtään potilaan asiakkaan hoidon ulkopuolelle.

Myös puhujalle annettavat vinkit voivat helpottaa puhujan suhtautumista kirjoitustulkin läsnäoloon ja samalla helpottaa kirjoitustulkin työtä, kuten haastateltava A kertoo.

Melkein paras vinkki minkä minä voisin heittää on, että pidätkö jokaisen pisteen kohalla ihan pienen hengähdystauon. Niin sen ihminen saattaa muistaa helpommin.

Tiedottamista toivotaan myös asiakkaiden puolelta, kuten haastateltava D selventää.

Et sillä tavalla semmosta perustiedottamista myös toivosin asiakkailta, että ne informois näitä paikkoja etukäteen, että mitä siihen tarvitaan. Tarvitaan toinen

tuoli tai jotain. Et kun meidät on tilattu, niin ei me voida etukäteen tietää että minkä ketjun se lääkäriillä käynti saa aikaseks, että mennäänkö röntgeniin ja sinne ja tänne.

Haastateltavalla F on myös hyviä kokemuksia tiedottamisen onnistumisesta, jolloin tulkin ja oppilaitoksen yhteistyö on ollut toimivaa.

Mut tulkkina huomioidaan ja annetaan materiaalia ja... tuntuu, että niissä paikoissa, missä useesti käy, niin ne kuulevat osapuolet on siellä ihan niin kuin työkavereita.... Ja heidän kanssa on keskusteltukin siitä (tulkin roolista) ja tilanteen jälkeen on voinu palata siihen.

Yhteenvetona voidaan todeta, että kirjoitustulkit kokevat työssään tärkeäksi hyvät työvälineet ja käyttävät hyödyksi erilaisia apuvälineitä, kuten rannetukea, työnsä helpottamiseksi. Sijoittuminen ja työskentelyasennosta huolehtiminen ovat niin ikään työntekoa helpottavia keinoja. Liikunta ja venyttely sekä jumppaliikkeiden teko jo ennaltaehkäisevänä keinoina vaivojen estämiseksi ja työkyvyn ylläpitämiseksi koettiin hyödyllisenä. Työyhteisön tuella oli haastateltaville suuri merkitys työn reflektoinnin kannalta. Erityistä painoarvoa annettiin myös toimivalle parityöskentelylle. Tulkkauksen prosessin hallinta ja tiedottaminen tulkin työstä ja roolista koettiin osaltaan keinoiksi parantaa työolosuhteita.

6 POHDINTA

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä pyrin selvittämään, millaisissa fyysisissä työolosuhteissa kirjoitustulkit tyypillisesti työskentelevät. Kuten tutkimustulokset osoittavat, kirjoitustulkin työ on vaihtelevaa ja opiskelutulkkaukset vaikuttaisi olevan ainoa säännöllinen jatkumo, jolloin kirjoitustulkin työpaikka ja työajat ovat lähestulkoon samanlaisia päivästä toiseen. Siten opiskelutulkkauksympäristössä voi olla helpompaa kiinnittää huomiota työolosuhteisiin ja ergonomiaan. Muutoin tulkki joutuu arvioimaan tilanteen aina paikalle saapuessaan niin sijoittumisen, tuolin, työskentelyasennon ja kuunteluolosuhteiden kannalta. Näin ollen voidaan todeta, ettei kirjoitustulkin työssä ole tyypillisiä työolosuhteita tai tyypillistä on nimenomaan vaihtelevuus. Samoin kuvailee Laurèn henkilökohtaisessa tiedonannossa luvussa 2.1, että tulkki saattaa samankin päivän aikana työskennellä useissa eri tiloissa, jotka ovat muiden kuin tulkin itsensä hallinnassa. Huono ergonomia voi pitkäaikaisesti aiheuttaa vakaviakin fyysi-

siä rasituksia. Siksi koen, että on tärkeää nostaa esille näkökulmia kirjoitustulkkien työolosuhteista ja ergonomiasta. Kun tietoisuus kirjoitustulkkien työolosuhteista lisääntyy, voidaan siten lisätä myös vaikutusmahdollisuuksia työolosuhteiden parantamiseksi.

Seuraavat tutkimuskysymykset olivat: Mitä haasteita kirjoitustulkit ovat kohdanneet työssään liittyen työolosuhteisiin ja ergonomiaan sekä millaisia keinoja kirjoitustulkit käyttävät työolosuhteidensa parantamiseksi? Kirjoitustulkkien työolosuhteisiin liittyviä haasteita ja keinoja työolosuhteiden parantamiseksi on tarkasteltu tässä opinnäytetyössä fyysisten ja psyykkisten työolosuhteiden näkökulmasta. Fyysisiin työolosuhteisiin liittyvinä haasteina nousi esille tekniikkaan, koneisiin ja työvälineisiin liittyvät asiat, kuten koneiden kuljettaminen mukanaan ja tekniset ongelmat. Kirjoitustulkin täytyy olla varautunut siihen, ettei tekniikka toimikaan suunnitelmien mukaisesti, joten voi olla hyvä, että tulkilla on mukana esimerkiksi toinen tietokone. Toisaalta välineiden kantaminen mukanaan on fyysisesti raskasta. Reppu tai pyörillä kulkeva laukku ovatkin tulkkien mukaan hyviä välineitä tavaroiden kuljetukseen. Tuloksista nousi esille, että kaikki työvälineet eivät ole kaikille sopivia, vaan erilaisia työvälineitä kokeilemalla voi löytää itselleen sopivimman. Työvälineiden hankinnassa tulisikin kiinnittää huomiota työntekijöiden toiveisiin. Tämä olisi sekä työntekijöiden että työnantajan etu, sillä hyviin työvälineisiin panostamalla voidaan parantaa työntekijöiden työhyvinvointia.

Työvälineiden tulisi olla ergonomisesti suunniteltuja. Erilaisia kiputiloja voi ehkäistä esimerkiksi valitsemalla itselleen sopivan näppäimistön. Näppäimistöjen käytössä ilmeneviä ergonomisia ongelmia ovat yläraajojen hankalat asennot, kuten olkavarren sivuloitonuus, kyynärvarren sisäkierto sekä ranteen taivutus taaksepäin kämmenselän puolelle tai pikkusormen suuntaan. Ongelmia voidaan vähentää näppäimistöjen muotoilun ja säädettävyyden avulla. Yksi ratkaisu on näppäinkentän jakaminen oikean ja vasemman käden osioihin joko kiinteästi tai säädettävällä kulmalla. Ranteiden taivutusta taaksepäin voidaan vähentää säätämällä näppäimistön takareuna alemmaksi kuin etureuna. Yleisesti hyvänä vaihtoehtona on pidetty noin -10 asteen kulmaa. Katkaistuilla näppäimistöillä puolestaan voidaan helpottaa näppäimistön ja hiiren yhteiskäyttöä. Näppäimistön oikeasta reunasta puuttuu numero-osa, joten hiiri asettuu lähemmäksi näppäimistön ja käyttäjän keskilinjaa. Siten olkapäälle ja hartial-

le kohdistuva olkavarren loitonnuks ja ulkokierto vähenevät. Katkaistun näppäimistön kanssa voidaan käyttää erillistä numeronäppäimistöä. (Toivonen 2007, 66.)

Kirjoitustulkin työympäristöt vaihtelevat työtilanteiden mukaan. Tulkin sijoittuminen ja työasennot ovat suhteessa tilanteeseen ja ympäristöön: ahtaassa tilassa voi olla vain yksi mahdollinen paikka, johon tulkki voi sijoittua ja tällöin voi joutua tinkimään omasta ergonomiastaan. Kirjoitustulkit hyödyntävät tulkkiparia hyvästä työskentelyasennosta huolehtimisessa: pari voi huomauttaa, jos aktiivitulkillä on ergonomisesti hankala asento. Näin ollen voisi olla hyvä, että jo koulutusvaiheessa kiinnitettäisiin huomiota ergonomiaan, joten kirjoitustulkeilla olisi heti uran alussa valmiuksia ennaltaehkäistä pitkäaikaisesta kirjoitustulkaustyöstä aiheutuvia terveydellisiä ongelmia ja hyödyntää tietämystään ergonomiasta myös tulkkiparin työskentelyasentoa tarkkailemalla.

Psyykkisten työolosuhteiden parantamiseen liittyvistä keinoista nousi esille työyhteisön tuki, tulkkauksen prosessin hallinta ja tiedottaminen. Reflektoidulla tulkkauksitilanteita työyhteisössä tai tulkkiparin kanssa voi kehittää niitä asioita, joissa oli haasteita tulkkauksen aikana ja saada uusia ideoita, jotka vaikuttavat työn sujuvuuteen. Samankaltaisia huomioita nousi esille myös Pakkalan (2013) YAMK –opinnäytetyössä työhyvinvoinnin tekijöistä: työyhteisön ja toisten tukeminen koettiin työhyvinvoinnin voimavarana. Kiireen aiheuttamaa stressiä voi vähentää tulkkauksen prosessin hallinnalla, esimerkiksi tiivistämällä tekstiä.

Tiedottamista korostettiin kahdesta eri näkökulmasta. Ensimmäinen koettiin, että asiakkaat voisivat tiedottaa kolmansia osapuolia siitä, mitä tilaan tarvitaan tulkkia varten (esimerkiksi terveydenhoidollisissa tilanteissa tuoli ja pöytä tulkkille). Toiseksi todettiin, että tulkin roolista tiedottaminen tilanteen osapuolille voi helpottaa tulkin työskentelyä. Tiedottamisen merkitys tulkin työtä helpottavana tekijänä korostui myös Aho-Sillan ja Honkaselän (2012) YAMK –opinnäytetyössä. Tiedottamiseen kirjoitustulkin käytöstä voisikin tulevaisuudessa kiinnittää enemmän huomiota ja kehittää yhteisiä toimintatapoja tiedottamisen varmistamiseksi.

Kirjoitustulkeilla ei aina ole kovin suuria vaikutusmahdollisuuksia työolosuhteiden muuttamiseksi, mutta usein on kuitenkin joitain asioita, joihin voi ainakin itse omalla toiminnallaan vaikuttaa. Kukkosen (2007, 121) mukaan työn fyysiseen ja henkiseen rasittavuuteen vaikuttavat monet asiat. Esimerkkeinä voidaan mainita se, millaisin menetelmin työtä tehdään ja kuinka paljon työntekijä saa tukea esimieheltä ja työtovereilta. Lisäksi vaikutusta on myös sillä, kuinka hyvin työnantaja huolehtii työntekijöiden kouluttamisesta ja ohjauksesta uusien ohjelmien käytössä. Hyvällä työympäristön ja työjärjestelyjen suunnittelulla edesautetaan tavoitetta saavuttaa terveellisen työskentelyn ympäristö. Kuitenkin, haitallisen työasentokuormittumisen seurauksia ihminen voi tehokkaimmin ehkäistä ja vähentää omalla toiminnallaan.

Arvioidessani haastattelukysymysten vaikuttavuutta tutkimuksen tuloksiin pohdin työterveyshuoltoon liittyvää kysymystä. Haastatteluissa ei noussut esille varsinaisesti työterveyshuollon merkitystä ratkaisevana tekijänä työolosuhteiden parantamiseen liittyen. Vastauksissa kävi ilmi, että työterveyshuolto on järjestetty ja tarvittaessa sieltä voi saada myös ergonomia-ohjausta sekä apua työn fyysiseen kuormittavuuteen. Mietin kuitenkin, että olisiko kukaan haastateltavista erikseen maininnut työterveyshuoltoa, jos siitä ei olisi nimenomaan kysytty. Tästä syystä tutkimusetiikkaan vedoten en nostanut työterveyshuollosta saatua hyötyä esille johtopäätöksissä työolosuhteita parantavana tekijänä, mutta mainitsin asian kuitenkin tuloksissa, kuten se tuli haastatteluissa ilmi: työterveyshuollosta voi tarvittaessa saada neuvoa ja tukea.

Pitkäkestoisena kirjoitustulkkkaus on etenkin fyysisesti rasittavaa työtä, joten terveysongelmien ennaltaehkäisy on asia, johon kannattaa panostaa. Lisäksi erityisen tärkeänä näkökulmana nousee esille työyhteisön tuen merkitys. Reflektoinen taito ja yhteistyön merkitys ovat avaimia uusien ideoiden syntymiselle ja työolosuhteiden kehittämiseksi. Jatkossa voitaisiin tutkia kirjoitustulkkauksen apuvälineiden, kuten erilaisten valjaiden ja näppäimistöjen ergonomisuutta ja käyttökelpoisuutta erilaisissa tulkkauksilanteissa.

Työn tuloksia pohdittaessa ja opinnäytetyön hyödynnettävyyttä arvioitaessa koen, että tämän tutkielman avulla on saatu kuuluville kirjoitustulkkien mielipiteitä myös alan kehittämisen näkökulmasta. Työn avulla kirjoitustulkit voivat saada ideoita omien työolosuhteidensa kehittämiseen ja työnantajat näkökulmia siihen, mitkä asiat ovat

hyvin ja mihin asioihin on syytä kiinnittää huomiota tulevaisuudessa. Koen opinnäyteeni olevan kirjoitustulkkien puheenvuoro siitä, mitä kirjoitustulkkausalalle kuuluu tällä hetkellä.

LÄHTEET

- Ahosilta, Reeta & Honkaselkä, Katja 2012. Tulkkaustilanteissa koettujen ongelmien ratkaisumallin kehittäminen TulkkausILONAssa. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu: Viittomakielialan tulkkitoiminnan (YAMK) koulutusohjelma.
- Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Neljäs, uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2001. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa: Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PS-kustannus. 24–42.
- Hakala, Aija 2003. Kirjoita kymmenellä sormella. Viitattu 13.8.2013. http://www.aikakauslehdet.fi/alkoulussa/artikkelipankki/kirjoita_kymmenella.htm
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. 10., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hoehne, Hueckenstaedt, Ulrike M., Keller Chandra, Sandra, Ellegast, Rolf P. & Schäfer, Peter 2007. Ergonomic requirements on input devices of information technology. In Contemporary Ergonomics ed. Philip D. Bust. Loughborough University. 415–420.
- Kela 2014. Kirjoitustulkkaustilausten määrä vuonna 2012. riikka.heikkinen@kela.fi 5.5.2014.
- Koivula, Ulla-Maija 1999. Opinnäytetyön muotoja ja menetelmällisiä vaihtoehtoja. Teoksessa: Koivula, Ulla-Maija, Suihko, Kristiina & Tyrväinen, Jari. Mission Possible: Opas opinnäytteen tekijälle. Tampere: Pirkanmaan ammattikorkeakoulu. 1–58.
- Kukkonen, Ritva 2007. Hyvät tavat tietokonetyössä. Teoksessa: Ritva Ketola (toim.) Toimiva toimisto. Helsinki: Työterveyslaitos. 119–134.
- Kuulokynnys. Valjastulkkaus vapauttaa ulkomaailmaan. Kuulokynnys - esteettömyyssivut. Viitattu 24.5.2014. <http://www.kuulokynnys.fi/kuulokynnys/tulkkauspalvelut/tulkkausmenetelmat/valjastulkkaus/>
- Launis, Martti & Lehtelä, Jouni 2011. Ergonomian periaatteet ja käyttöalueet. Teoksessa: Martti Launis & Jouni Lehtelä (toim.) Ergonomia. Helsinki: Työterveyslaitos. 17–38.
- Laurén, Sirpa 2002. Toimiiko kirjoitustulkkaus? Selvitys kirjoitustulkkiin työstä ja koulutustarpeista. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu: Viittomakielentulkkiin muuntokoulutus 99–02.
- Laurén, Sirpa 2003. Kuuroutuneiden ja vaikeasti huonokuuloisten mielipiteitä ja toiveita tulkki palvelusta. Teoksessa: Mikko Karinen (toim.) Voimaa ammatilliselle Viittomakielentulkkiin työelämä- projekti 2001–2003. Sarja B. Projektiraportit ja selvitykset 1/2003. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. 23–42.
- Pakkala, Pigga-Maiju 2013. Työntekijä aktiivisena työhyvinvoinnin edistäjänä tulkkauspalveluyrityksessä. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu: Viittomakielialan tulkkitoiminnan (YAMK) koulutusohjelma.

- Rinne, Merja 2003. Viittomakielentulkki työssään kokemat ongelmat ja koettu koulutustarve. Teoksessa: Mikko Karinen (toim.) Voimaa ammattilaiselle Viittomakielentulkki työelämä- projekti 2001–2003. Sarja B. Projektiraportit ja selvitykset 1/2003. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. 52–61.
- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa 2009. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa: Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu –tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino. 22–56.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2013. Työhyvinvointi. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 23.4.2013. <http://www.stm.fi/tyoelama/tyohyvinvointi>
- Suomen kirjoitustulkit ry. Haluatko kirjoitustulkiksi? Suomen kirjoitustulkit ry. Viitattu 29.3.2014. http://www.suomenkirjoitustulkit.net/kirjoitustulkkkaus/haluatko_kirjoitustulkiksi
- Suomen kuurosokeat ry. Näkökulmia kirjoitustulkkauksesta kuurosokeille henkilöille. Suomen kuurosokeat ry. Viitattu 24.5.2014. http://www.kuurosokeat.fi/lehtiartikkelit/nakokulmia_kirjoitustulkkauksesta.php
- Tanhuamäki, Maija 2008. Kirjoitustulkkauksen laadun arviointi laatuksiteerien avulla. Pro Gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto: Kieli- ja käännöstieteen laitos.
- Tanhuamäki, Maija & Tiittula, Liisa 2010. Tulkkauksen kautta yhdenvertaisuuteen. Teoksessa: Marjut Johansson, Pirkko Nuolijärvi & Riitta Pyykkö (toim.) Kieli työssä –asiantuntijatyön kielelliset käytännöt. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 190–217.
- Toivonen, Risto 2007. Tietokone työvälteenä. Teoksessa: Ritva Ketola (toim.) Toimiva toimisto. Helsinki: Työterveyslaitos. 57–83.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Työterveyslaitos 2002a. Työkuormitus ja sen arviointimenetelmät. Helsinki: Työterveyslaitos.
- Työterveyslaitos 2002b. Näppärä –Näyttöpäätetyön ergonomian ja työympäristön arviointi. Helsinki: Työterveyslaitos. Sosiaali- ja terveysministeri.
- Työterveyslaitos 2011. Ergonomia – parhaat ergonomiaratkaisut nyt yhdessä osoitteessa. Työterveyslaitos. Viitattu 21.4.2013. <http://www.ttl.fi/fi/ratkaisupankki/Sivut/default.aspx?luokka=Ergonomia>
- Työturvallisuuslaki 738/2002.
- Työterveyslaitos 2013. Mitä ergonomia on? Työterveyslaitos. Viitattu 31.8.2013. http://www.ttl.fi/fi/fi/ergonomia/mita_ergonomia_on/Sivut/default.aspx
- Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

LIITTEET

LIITE 1

HAASTATTELUN RUNKO

KIRJOITUSTULKIN TYÖOLOSUHTEET

- kuinka kauan olet tehnyt kirjoitustulkausta ja millä alueella toimit?
 - kuinka usein teet kirjoitustulkausta?
 - millaisissa tilanteissa olet työskennellyt? (työtilanteiden ja työtehtävien, työympäristön sekä työasentojen kuvailu, apuvälineet, kokemukset)
 - kuinka olet itse voinut vaikuttaa työolosuhteisiisi?

HAASTEET KIRJOITUSTULKIN TYÖOLOSUHTEISIIN LIITTYEN

- mikä on haastavaa kirjoitustulkin työssä ja miksi?

TYÖOLOSUHTEIDEN JA TYÖERGONOMIAN PARANTAMINEN

- mitkä ovat omat keinosi työolosuhteiden ja työergonomian parantamiseksi?
- mistä olet saanut apua ja ideoita?
- miten työterveyshuolto on järjestetty?
- mitä asioita ja miten tulisi mielestäsi kehittää, jotta kirjoitustulkin työolosuhteet paranisivat?

LIITE 2

HAASTATTELUKUTSU

Hei!

Opiskelen Humanistisessa ammattikorkeakoulussa Kuopion kampuksella viittomakielentulkiksi. Teen opinnäytetyönä selvitystä hyvistä käytänteistä kirjoitustulkkien työolosuhteiden parantamiseksi. Olen kiinnostunut nimenomaan kirjoitustulkkien ajatuksista ja kokemuksista työolosuhteisiin liittyen. Aineisto kerätään yksilöllisillä teemahaastatteluilla, jotka toteutetaan marras-joulukuussa 2013. Aineisto käsitellään luottamuksellisesti. Tutkimuksen tarkoituksena on saada tietoa mahdollisimman monipuolisista kirjoitustulkaustilanteista, niihin liittyvistä haasteista ja mahdollisista keinoista työolosuhteiden ja työergonomian parantamiseksi.

Toivoisin haastateltaviksi kirjoitustulkkeja, jotka tekevät kirjoitustulkkauksia tällä hetkellä aktiivisesti tai ovat tehneet viime kuukausina (siinä määrin kuin toimeksiantoja on tarjolla) ja joilla on vähintään kolmen vuoden työkokemus kirjoitustulkkauksesta. Haastattelu on mahdollista toteuttaa tarvittaessa etäyhteydellä.

Jos kiinnostuit haastatteluun osallistumisesta tai haluat lisätietoa opinnäytetyöstäni, voit ottaa minuun yhteyttä sähköpostitse viimeistään 25.10.2013 mennessä.

Ystävällisin terveisin: Eveliina Hannonen
sähköposti: eveliina.hannonen@humak.edu

LIITE 3

KIRJOITUSTULKIN MUISTILISTA

- Etsi kokeilemalla itsellesi parhaat työvälineet (huomioi näppäimistön ergonomisuus ja koneen ominaisuudet, esim. paino, akun kesto ym.)
- Tarkkaile omaa työskentelyasentoasi (apuna peili tai tulkkipari)
- Kiinnitä huomiota sijoittumiseen tulkkauksilanteissa (kuunteluolosuhteet)
- Käytä tarvittaessa apuvälineitä helpottamaan työskentelyä (valjaat, rannetuki, reppu, tuolin korottaminen, liukeste näppäimistön alle, induktioon pääsevä kuulolaite ym.)
- Tiedota kirjoitustulkin roolista tilanteen osapuolille
- Reflektoi toimeksiannon jälkeen, kuinka työ sujui
- Tee jumppaliikkeitä säännöllisesti jo ennaltaehkäisevästi